

Fylkesmennene og kommunene

Postadresse: Postboks 8140 Dep.
NO-0033 Oslo, Norway
Besøksadresse: Stortingsgt. 28

Telefon: +47 24 13 10 00
Telefaks: +47 24 13 10 05
E-post: postmottak@slf.dep.no
Internett: www.slf.dep.no

Kontaktperson: For kommunen: Fylkesmannen
For fylkesmannen: SLF v/Seksjon direkte tilskudd

Org.nr.: NO 981 544 315 MVA
Bankkonto: 7694 05 02280

Vår dato: 05.07.2013

Vår referanse: 201300001-28/046.1

Rundskrivet erstatter: Rundskriv 22/12

Vedlegg:

Kopi til: LMD, NB, NBS og Skog og landskap

Kommentarer til reglene om produksjonstilskudd i jordbruket og tilskudd til avløsning ved ferie og fritid – søknadsomgangene 20. august 2013 og 20. januar 2014

Vilkårene for å motta produksjonstilskudd står i [forskrift 22. mars 2002 nr. 283 om produksjonstilskudd i jordbruket](#), mens vilkårene for å motta tilskudd til avløsning ved ferie og fritid står i [forskrift 8. november 2006 nr. 1227 om tilskot til avløsning](#). Forskriftene er å finne på www.lovdatab.no og www.slf.dep.no. Reglene som omhandler hvor mye tilskudd hver enkelt søker kan gis, herunder tilskuddsatsene, soner, driftssenter og definisjoner av husdyrslag og vekstgrupper, går fram av Jordbruksavtalen 2013-2014. I jordbruksavtalen fastsettes også hvilke tilskudd foretaket kan søke på ved hver søknadsomgang, samt registreringsdato/periode. Jordbruksavtalens utmålingsregler for disse tilskuddene er gjengitt i veiledningsheftet. Klikk her på [Jordbruksavtalen 2013-2014](#).

Dette rundskrivet kommenterer reglene i begge de to forskriftene. For behandlingen av søknader gjelder reglene i forvaltningsloven. De viktigste av disse reglene er omtalt i rundskriv 13/1-2 (saksbehandlingsrundskrivet). Der er det også omtalt nærmere rutiner for håndtering av tilskuddsøknadene. Veiledningsheftet for søknadsomgangene 20. august 2013 og 20. januar 2014 (SLF-005) gir i første rekke nærmere opplysninger om utfylling av søknad om tilskudd, men også krav til søker og regler for beregning av tilskudd er gjengitt.

I forhold til tidligere rundskriv 22/12 er det gjort enkelte presiseringer. Dette knytter seg særlig til omtalen om beitesamarbeid, kap. 4.2.2, samt avkortningsnormen ved feilopplysninger, se også omtale i rundskriv 13/1-2 kap. 9.5.

Våren/forsommeren 2013 var mange steder i landet preget av å være kald, etterfulgt av mye nedbør og flom. Dette har ført til at mange produsenter har hatt store utfordringer med å få sådd/plantet vekster. En lignende situasjon oppsto i 2011 hvor SLF utarbeidet rundskriv 26/11 Produksjonstilskudd for areal med vekster ødelagt av flom – søknadsomgangen 20. august 2011. SLF finner grunn til å presisere at rundskriv 26/11 fortsatt gjelder og at dispensasjonsadgangen presisert i nevnte rundskriv også vil kunne anvendes for inneværende vekstsesong.

INNHold

A	KOMMENTARER TIL REGLENE OM PRODUKSJONSTILSKUDD I JORDBRUKET	4
1	FORMÅL	4
2	PRODUKSJONSTILSKUDET	4
3	GRUNNVILKÅR	4
3.1	GENERELT	4
3.2	FORETAK	5
3.3	VANLIG JORDBRUKSPRODUKSJON	6
3.4	LANDBRUKSEIENDOM	6
3.5	UNNTAK FOR TILSKUDD TIL BIRØKT	6
3.6	KRAV TIL MERVERDIAVGIFTSPLIKT ELLER MINIMUM OMSETNING DE SISTE 12 MÅNEDER	7
4	BEGRENSNINGER I RETTEN TIL TILSKUDD.....	7
4.1	BEGRENSNINGER SOM FØLGE AV EIERFORHOLD	8
4.1.1	<i>Foretak med felles eierinteresser</i>	8
4.1.2	<i>Særlig om søknader fra offentlig virksomhet</i>	9
4.1.3	<i>Foretak som eies av aksjeselskap eller samvirkeforetak</i>	9
4.2	BEGRENSNINGER SOM FØLGE AV FELLES ØKONOMISKE INTERESSER (DRIFTSFELLESSKAP)	9
4.2.1	<i>Bakgrunn.....</i>	9
4.2.2	<i>Vurderingsmomenter.....</i>	10
4.2.3	<i>Eksempler fra saker om driftsfellesskap.....</i>	13
4.2.4	<i>Avklaring av faktiske forhold – dokumentasjon</i>	13
4.2.5	<i>«Omvendt bevisbyrde»</i>	14
4.2.6	<i>Særlig om forholdet til regelverket for husdyrkonsesjon.....</i>	14
4.2.7	<i>Behandling av søknad ved konstatering av driftsfellesskap</i>	15
4.3	UNNTAK FRA BEGRENSNINGENE I § 4	15
4.3.1	<i>Unntak for foretak som eier landbrukseiendom</i>	16
4.3.2	<i>Unntak for samdrifter i melkeproduksjon</i>	16
5	TILSKUDD TIL JORDBRUKSAREAL.....	17
5.1	GENERELT	17
5.2	ØKOLOGISK AREAL.....	18
5.3	KRAVET TIL Å DISPONERE	18
5.4	OPPSTART OG UTVIDELSE AV GROVFØRBASERT HUSDYR-/GROVFØRPRODUKSJON FOR SALG	18
6	TILSKUDD TIL GRØNT- OG POTETPRODUKSJON	19
7	TILSKUDD TIL HUSDYR	19
7.1	GENERELT	20
7.2	FORMÅL	20
7.3	KRAVET TIL Å DISPONERE	20
7.4	GENERELT OM UTMÅLING	21
7.5	TILSKUDD TIL BEVARINGSVERDIGE STORFERASER	21
7.6	DRIFTSTILSKUDD TIL MELKEPRODUKSJON.....	21
7.7	TILSKUDD TIL ØKOLOGISK HUSDYRPRODUKSJON	22
7.8	DRIFTSTILSKUDD TIL SPESIALISERT KJØTTFEPRODUKSJON	22
8	MILJØKRAV	23
8.1	INNGREP I KULTURLANDSKAPET.....	23

8.2	VEGETASJONSSONE	24
8.3	EROSJONSUTSATTE OMRÅDER	24
8.3.1	<i>Område med erosjonsfare</i>	24
8.3.2	<i>Sårbart vassdrag</i>	25
8.3.3	<i>Bestemte jordarbeidingsrutiner eller lignende tiltak</i>	25
8.3.4	<i>Forholdsmessighet</i>	26
8.3.5	<i>Enkeltvedtak eller forskrift</i>	26
8.4	SANKSJONERING VED BRUDD PÅ BESTEMMELSER OM MILJØKRAV	26
9	SØKNAD OG UTBETALING	27
10	ADMINISTRASJON, DISPENSASJON OG KLAGE	27
10.1	VEDTAK	28
10.2	DISPENSASJON	28
10.2.1	<i>Generelt</i>	28
10.2.2	<i>Gjennomgang av de enkelte bestemmelser i forskriften</i>	29
10.3	KLAGE	31
10.4	UTFYLLENDE BESTEMMELSER TIL FORSKRIFTEN	31
11	OPPLYSNINGSPLIKT OG KONTROLL	32
12	TILBAKEHOLD OG AVKORTING VED REGELVERKSBRUDD	32
12.1	GENERELT	32
12.1.1	<i>Regelverk for jordbruksvirksomhet</i>	33
12.1.2	<i>Bruddet må være endelig konstatert av fagmyndighet</i>	33
12.2	TILBAKEHOLD AV TILSKUDD	33
12.3	AVKORTING	34
12.4	FORHÅNDSVARSEL MV.	34
13	AVKORTING VED FEILOPPLYSNINGER	35
14	BEREGNING OG INNKREVIING AV AVKORTINGSBELØP	36
B	KOMMENTARER TIL REGLENE OM AVLØSERTILSKUDD FERIE OG FRITID	38
15	FORMÅL, TILSKUDD TIL AVLØSNING, GRUNNVILKÅR	38
16	BEGRENSNINGER I RETTEN TIL TILSKUDD	38
17	UNNTAK FRA BEGRENSNINGENE I § 4	39
18	TILSKUDD TIL AVLØSNING VED FERIE OG FRITID	39
18.1	GENERELT	40
18.2	DOKUMENTASJON AV LØNNSUTGIFTER	40
18.3	SPESIELT OM FORETAK MED AMMEKYR	40
18.4	OVERDRAGELSE AV VIRKSOMHET	40
19	SØKNAD OG UTBETALING	41
19.1	SØKNADSRIST	41
19.2	UTBETALING	41
20	ADMINISTRASJON, DISPENSASJON OG KLAGE	41
21	OPPLYSNINGSPLIKT OG KONTROLL	42
22	RETNING OG AVKORTING AV TILSKUDET MV.	42

A Kommentarer til reglene om produksjonstilskudd i jordbruket

1 Formål

I forskriften § 1 heter det:

Formålet med produksjonstilskudd i jordbruket er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk innenfor de målsettinger Stortinget har trukket opp.

Formålsparagrafen knytter forskriften til Stortingets føringer med hensyn til målene for landbrukspolitikken. Målsettingene for den gjeldende landbrukspolitikken finnes blant annet i Meld. St. 9 (2011–2012) Landbruks- og matpolitikken og i Prop. 164 S (2012–2013) Jordbruksoppjøret 2013.

Formålet til de enkelte tilskuddsordningene er også beskrevet i den årlige budsjettproposisjonen Prop. 1 S fra Landbruks- og matdepartementet, og gjengitt i kommentarene her til de enkelte bestemmelsene i forskriften, samt i veiledningsheftet for søknad om produksjonstilskudd.

2 Produksjonstilskuddet

I forskriften § 2 heter det:

Som produksjonstilskudd regnes tilskudd til jordbruksareal, grønt- og potetproduksjon og husdyrhold etter satser, soner, definisjoner m.m. fastsatt i eller i medhold av jordbruksoppjøret.

Forskriften inneholder kun vilkårene som må være oppfylt for å ha rett til produksjonstilskudd. Bestemmelser av betydning for tilskuddets størrelse (utmålingsregler), for eksempel inndeling i soner og definisjoner av vekstgrupper og husdyrslag, er ikke nedfelt i forskriften, men finnes i jordbruksavtalen sammen med satser, beløp til reduksjon og fradrag.

3 Grunnvilkår

For å kunne motta produksjonstilskudd, må foretaket oppfylle visse grunnvilkår. Disse fremgår i forskriften § 3, der det heter:

Produksjonstilskudd kan gis til foretak som driver vanlig jordbruksproduksjon på én eller flere landbrukseiendommer, dersom virksomheten er registrert i Enhetsregisteret og

- a) registrert som merverdiavgiftspliktig etter lov av 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift § 2-1 (1) og kan levere omsetningsoppgave som landbruksforetak etter samme lov § 15-4 (1), eller*
- b) har hatt en samlet omsetning og uttak av avgiftspliktige varer og tjenester på til sammen minimum kr 20 000 i løpet av de siste 12 måneder før den registreringsdato som er fastsatt i eller i medhold av jordbruksoppjøret for søknad om produksjonstilskudd.*

Foretak som bare søker tilskudd til birøkt er unntatt fra kravet om at produksjonen må drives på én eller flere landbrukseiendommer.

3.1 Generelt

Denne bestemmelsen stiller opp de formelle kravene for å motta tilskuddet. Oppsummert stilles følgende vilkår for å kunne motta produksjonstilskudd etter denne bestemmelsen:

- Søker må være et foretak registrert i Enhetsregisteret innen søknadsfristen for den aktuelle søknadsomgangen
- Foretaket må drive vanlig jordbruksproduksjon
- Produksjonen må foregå på en eller flere landbrukseiendommer (unntak for foretak som kun søker produksjonstilskudd til birøkt)
- Foretaket må enten være registrert som merverdiavgiftspliktig eller hatt en samlet omsetning og uttak av avgiftspliktige varer og tjenester på minimum kr 20 000 i løpet av de siste 12 måneder før registreringsdato

I tillegg til vilkårene som stilles i forskriftens § 3 oppstilles det egne vilkår for de ulike tilskuddene, jf. Forskriftens §§ 5-7. For nærmere omtale av disse vilkårene, se kapitlene 5-7.

For alle foretak som søker produksjonstilskudd oppstilles det begrensninger i retten til å motta tilskudd etter § 4 i forskriften. Se nærmere om dette i kapittel 4.

Fylkesmannen kan i særlige tilfeller dispensere fra kravene i forskriften, jf § 10. For nærmere omtale av dette se kapittel 10.

3.2 Foretak

For å kunne motta produksjonstilskudd må søker være et foretak registrert i Enhetsregisteret før søknadsfristen for den aktuelle søknadsomgangen. «Foretak» er en betegnelse på en virksomhet med et økonomisk formål. Et foretak kan være organisert som et enkeltpersonforetak (ENK) eller andre former for selskapsdannelser som for eksempel ansvarlig selskap (ANS/DA) eller aksjeselskap (AS). Når forskriften bruker begrepet «foretak» innebærer dette at alle typer selskaper vil være tilskuddsberettiget, under forutsetning av at de oppfyller forskriftens øvrige vilkår. Det understrekes at dette gjelder i tilskuddssammenheng. Adgangen til for eksempel å eie en landbrukseiendom gjennom et selskap er begrenset av konsesjonsregelverket.

En person kan skille ut deler av sin virksomhet, for eksempel kornproduksjon, i et eget foretak. Et slikt foretak kan omfatte hele eller deler av flere landbrukseiendommer, og kan også være et samarbeid mellom flere personer. En person som driver med grønnsaker, korn og gris, kan for eksempel organisere grønnsakproduksjonen sin i et aksjeselskap. I tillegg kan han drive et annet foretak sammen med andre kornprodusenter. Dette foretaket kan organiseres som for eksempel ansvarlig selskap eller aksjeselskap. Svineproduksjonen kan han drive videre som enkeltpersonforetak. De ulike foretakene han er med i kan drive areal på flere forskjellige landbrukseiendommer.

Ved utskilling av flere foretak er det viktig å være klar over de begrensningene som følger av forskriften § 4. Av hensyn til differensieringen i tilskuddsatsene, både i tilskudd til husdyr, driftstilskudd og i tilskudd til jordbruksareal, samt toppavgrensningen i tilskudd til husdyr, er det her satt begrensninger med hensyn til hvor mange foretak det kan gis tilskudd gjennom, se nærmere om dette i kapittel 4.

Foretak som er samdrift i melkeproduksjon må være godkjent som samdrift i melkeproduksjon etter forskrift om kvoteordningen for melk § 9 før det kan gis produksjonstilskudd som samdrift.

Forutsetningen for å bli regnet som deltaker i et foretak er at vedkommende er registrert i Enhetsregisteret med en rolle i foretaket som innebærer en eierinteresse i foretaket.

3.3 Vanlig jordbruksproduksjon

Et grunnleggende vilkår for å kunne motta produksjonstilskudd, er at søker faktisk driver en reell jordbruksproduksjon. Etter forskriften § 3 kreves det at foretaket driver «vanlig jordbruksproduksjon».

SLF legger til grunn at de aller fleste foretak som oppfyller øvrige vilkår for å kunne gis produksjonstilskudd driver «vanlig jordbruksproduksjon». Foretak der driften enten har få likhetstegn med øvrig drift i distriktet eller for eksempel er svært ekstensiv, bør likevel vurderes med tanke på om det drives «vanlig jordbruksproduksjon» eller ikke.

Ved vurderingen av om det drives «vanlig jordbruksproduksjon» må det foretas et konkret helhetlig landbruksfaglig skjønn. Det må gjøres en helhetsvurdering av drifta innenfor hver enkelt produksjon i foretaket. Et sentralt element i vurderingen er om foretakets agronomiske drift er tilfredsstillende. Hvis det høstes lite eller ingen avling, og omsetningen av jordbruksprodukter ikke står i samsvar med det antall dyr/areal foretaket søker tilskudd for, kan dette indikere en situasjon hvor driften er for ekstensiv til å kunne regnes som «vanlig jordbruksproduksjon».

Dersom for eksempel «kornproduksjonen» på et skifte er så ekstensiv at det høstes lite eller ingen avling (under normale forhold), og omsetningen av produkter ikke står i forhold til det areal det er søkt om tilskudd for, bør arealet på det ekstensive skiftet ikke godkjennes som kornareal. Kravet om «vanlig jordbruksproduksjon» kan være oppfylt for foretaket gjennom drift på andre skifter eller i andre produksjoner.

Ved husdyrproduksjon må det også vurderes om omsetningen av husdyrprodukter står i samsvar med det dyretall det er søkt tilskudd for. Er for eksempel melkeleveranser eller slakteleveranser vesentlig lavere enn det som er normalt i distriktet kan det være grunnlag for å konstatere at det ikke drives «vanlig jordbruksproduksjon».

Merk at begrepet «vanlig jordbruksproduksjon» ikke avgrenser hvilke produksjoner som til enhver tid er tilskuddsberettiget. Dette følger av jordbruksoppgjøret.

3.4 Landbrukseiendom

Begrepet landbrukseiendom i forskriften § 3 skal i utgangspunktet tolkes på samme måte som i jordlova (lov 12. mai 1995 nr. 23) § 12, ved at det må dreie seg om en eiendom som er egnet til landbruksdrift. I produksjonstilskuddssammenheng er imidlertid kravet til landbrukseiendom oppfylt også når jordbruksproduksjonen drives på en utskilt tomt som kun har driftsbygning. Men det forutsettes at driften har karakter av «vanlig jordbruksproduksjon».

3.5 Unntak for tilskudd til birøkt

Foretak som bare søker tilskudd til birøkt er unntatt fra kravet om at produksjonen må foregå på én eller flere landbrukseiendommer, jf. § 3 andre ledd. Bakgrunnen for unntaket er at birøkt som ikke drives i kombinasjon med annen jordbruksvirksomhet i praksis ofte blir drevet med basis i andre typer eiendommer. Det er like fullt et krav om at alle foretak som søker produksjonstilskudd skal ha et driftssenter. Dette kravet gjelder også foretak som søker tilskudd til birøkt. Se rundskriv 13/1-2 kapittel 4.1.4

Disse foretakene er også unntatt fra kravet om miljøplan, jf. forskrift 15. januar 2003 nr. 54 om miljøplan § 2.

3.6 Krav til merverdiavgiftsplikt eller minimum omsetning de siste 12 måneder

Det er et krav at virksomheten foretaket driver er av et slikt omfang at det dreier seg om næringsvirksomhet. Hvis foretaket *ikke* er registrert som merverdiavgiftspliktig innen søknadsfristen eller ikke kan levere omsetningsoppgave som landbruksforetak, må det ha hatt en samlet omsetning og uttak av avgiftspliktige varer og tjenester (dvs. inntekter) på til sammen minimum kr 20 000 i løpet av de siste 12 månedene før registreringsdatoen for den aktuelle søknadsomgangen. Merverdiavgift på varer og tjenester inngår ikke i omsetning. Søker som ikke er registrert i Merverdiavgiftsregisteret må ved fakturakopier eller annen dokumentasjon kunne dokumentere omsetningen i ettertid.

All merverdiavgiftspliktig omsetning foretaket har skal med i vurderingen, også omsetning fra konsulenttjenester, leiekjøring eller annen næringsvirksomhet. Hvilke varer og tjenester som er avgiftspliktige og hvilke som ikke er det, framgår av «Spesiell rettleiding til næringsoppgave 1, RF-1175, og Tilleggsskjema, RF-1177» som utgis av Skattedirektoratet. Se også «Merverdiavgiftsnøkkel for landbruket» som Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) utgir.

Uttak av produkter til bruk i husholdningen, for eksempel melk, kjøtt, poteter, grønnsaker er ikke avgiftspliktig, men kan tas med som en del av avgiftspliktig omsetning fordi varene ved eksternt salg ville vært avgiftspliktige etter bestemmelsene i merverdiavgiftsloven (lov 19. juni 2009 nr. 58).

Uttak eller videresalg av innkjøpte driftsmidler, for eksempel kunstgjødsel eller kraftfôr, er avgiftspliktig. Fôrmidler som foretaket produserer og nytter til de dyra foretaket disponerer, kan ikke tas med i avgiftspliktig omsetning.

Se nærmere om kontroll av disse vilkårene i rundskriv 13/1-2 kapittel 5.4.1.

Hvis omsetningsgrensen ikke er passert, har fylkesmannen i visse tilfeller adgang til å dispensere fra omsetningskravet, se kapittel 10.2.

4 Begrensninger i retten til tilskudd

Ved revideringen av produksjonstilskuddsregelverket i 2002, var et av hovedformålene å gi rom for større frihet til å organisere drift av produksjoner gjennom bruk av organisert samarbeid. Søkere av produksjonstilskudd ble med dette gitt anledning til å organisere felles produksjon i felles foretak som eksempelvis aksjeselskap eller ansvarlig selskap. I slike tilfeller må imidlertid fellesforetaket søke tilskudd for det samlede dyretall/arealer som foretaket disponerer.

Differensieringen i tilskuddsatsene er blant annet ment å kompensere for at foretak som har et lite antall dyr/små arealer har høyere produksjonskostnader per produsert enhet (strukturkostnader) enn foretak som har et større antall dyr/større arealer. Differensieringen i tilskuddsatsene, både i tilskudd til husdyr, driftstilskudd og i tilskudd til jordbruksareal, samt toppavgrensningen i tilskudd til husdyr, gjør det nødvendig å ha begrensninger i retten til å motta tilskudd. I St.prp.nr.92 (2000-2001) ble dette presisert slik: «*Dersom samarbeidet gir reduserte strukturkostnader skal man heller ikke opprettholde strukturprofilen i tilskuddene*». I sluttprotokollen fra jordbruksoppgjøret 2007 ble det presisert at «*strukturdifferensierte utbetalinger så langt mulig skal skje i samsvar med faktiske strukturkostnader*». Forskriften § 4 begrenser derfor den frihet søkere av produksjonstilskudd har til å få innvilget tilskudd gjennom ulike foretak etter § 3, jf. ovenfor.

Foretaket skal ha rett til tilskudd i samsvar med den faktiske situasjonen, og formelle eller uformelle samarbeid ut over et visst omfang, skal gi grunnlag for en felles søknad om produksjonstilskudd.

I forskriften § 4 heter det:

Produksjonstilskudd kan ikke gis til foretak som

- a) har felles eierinteresser og som søker produksjonstilskudd til samme produksjon,*
- b) samarbeider i en slik grad at de må anses å ha felles økonomiske interesser i produksjonen (driftsfellesskap) og som søker produksjonstilskudd til samme produksjon, eller*
- c) helt eller delvis eies av aksjeselskap eller samvirkeforetak.*

Felles eierinteresser vil foreligge der foretaket som søker om produksjonstilskudd helt eller delvis eies av noen som har eierinteresser i andre foretak som søker om produksjonstilskudd til samme produksjon. Det samme gjelder der foretaket helt eller delvis eies av andre foretak som selv søker om produksjonstilskudd til samme produksjon.

Felles økonomiske interesser i produksjonen (driftsfellesskap) vil foreligge der foretak samarbeider om produksjonen i en slik grad at det oppnås stordriftsfordeler. Hvorvidt det foreligger felles økonomiske interesser i produksjonen beror på graden av felles økonomi, maskinpark, driftsopplegg eller arbeidsinnsats mv.

Med produksjonstilskudd til samme produksjon menes tilskudd til husdyr, tilskudd til grøntproduksjon, og arealtilskudd til samme vekstgrupper, slik disse vekstgruppene til enhver tid er definert i eller i medhold av jordbruksoppjøret.

Et foretak anses rammet av begrensningene i første ledd dersom foretaket etter pålegg fra kommunen, fylkesmannen eller Statens landbruksforvaltning ikke kan godtgjøre at det ikke foreligger slike forhold.

4.1 Begrensninger som følge av eierforhold

4.1.1 Foretak med felles eierinteresser

Etter § 4 første ledd bokstav a kan foretak ikke gis tilskudd der det har felles eierinteresser med annet foretak som søker tilskudd til samme produksjon. Hva som menes med felles eierinteresser går fram av § 4 andre ledd. Bakgrunnen for disse begrensningene er at det ikke skal være mulig å hente ut mer tilskudd ved å organisere jordbruksvirksomheten i flere selskaper.

Begrensningene for felles eierinteresser gjelder for det første der foretaket som søker tilskudd helt eller delvis eies av noen som også har eierinteresser i andre foretak som søker tilskudd til samme produksjon. Dette innebærer at det for eksempel ikke er mulig å gå inn som eier eller deltaker i flere landbruksforetak uten at dette kan påvirke retten til tilskudd.

En søker kan for eksempel ikke gis separat tilskudd til husdyr, dersom et annet foretak han har eierinteresser i også søker tilskudd til husdyrproduksjon. Dette fordi søkeren, via foretakene han er aksjonær/deltaker i, ville kunne oppnå en høyere tilskuddsutbetaling ved å motta tilskudd til husdyr gjennom to foretak. Det finnes imidlertid unntaksregler for deltaker i samdrift i melkeproduksjon, se kapittel 4.3.2.

For det andre gjelder begrensningene der foretaket er eid av et annet foretak som også søker tilskudd til samme produksjon. I dette tilfellet forutsettes det at begge foretakene i eierforholdet søker. Dette innebærer blant annet at en søker ikke kan gis tilskudd til grønnsaker gjennom to foretak, for eksempel både sitt eget enkeltpersonforetak og et selskap han er aksjonær i. Et aksjeselskap kan for øvrig ha mange aksjonærer, men aksjeselskapets søknad vil likevel være i strid med disse begrensningene, selv om bare en av aksjonærene søker tilskudd til grønnsaker gjennom et annet foretak.

Begrensningen gjelder bare søknad om tilskudd til «samme produksjon». Hva som er «samme produksjon» går fram av forskriften § 4 fjerde ledd. All husdyrproduksjon uavhengig av dyreslag regnes i denne sammenheng som «samme produksjon». Det samme gjelder all grøntproduksjon og planteproduksjon innenfor samme vekstgruppe slik disse er definert i jordbruksavtalen. En søker kan for eksempel gis tilskudd for potet gjennom ett foretak og tilskudd til grønnsaker gjennom ett annet. Merk likevel regelen om driftsfellesskap i § 4 tredje ledd, se nærmere om dette i kapittel 4.2.

4.1.2 Særlig om søknader fra offentlig virksomhet

En særlig form for felles eierinteresser kan foreligge der offentlige institusjoner og virksomheter driver jordbruksvirksomhet fordelt på flere landbrukseiendommer, for eksempel fylkeskommuner som driver flere landbruksskoler. En slik oppdeling vil i slike tilfeller ikke være gjort for å oppnå høyere tilskudd, men av hensyn til skoledriften mv. Hovedformålet med den produksjonen som drives i disse institusjonene vil normalt ikke være å oppnå næringsinntekt fra jordbruket, men å gjennomføre forskning, skolevirksomhet eller annet. Det vil derfor ikke være grunnlag for å avslå disse søknadene ut fra begrensningene for felles eierinteresser.

Der samme offentlige virksomhet driver jordbruksproduksjon på flere steder, må det imidlertid vurderes om det foreligger driftsfellesskap mellom de ulike deler av jordbruksproduksjonen, se nedenfor kapittel 4.3. Så sant det ikke foreligger driftsfellesskap mellom de ulike enhetene, merkes disse søknadene med kode 33, se kapittel 6.3 i rundskriv 13/1-2.

4.1.3 Foretak som eies av aksjeselskap eller samvirkeforetak

Etter § 3 kan det gis tilskudd til alle typer foretak. Dette utgangspunktet begrenses av § 4 første ledd bokstav c, ved at det ikke kan gis tilskudd til foretak som *eies av aksjeselskap eller samvirkeforetak*. For foretaksformen «samvirkeforetak» vises til lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak § 1 (1). Begrensningen vil ikke være avhengig av om foretaket selv betegner seg som et «samvirkeforetak». Det avgjørende vil være om foretaket faller inn under det samvirkeloven kaller «samvirkeforetak». Tradisjonelt har slike foretak vært betegnet som «andelslag», «lutlag», «samvirkelag» m.v.

Bakgrunnen for disse begrensningene er at det vil være svært vanskelig og arbeidskrevende å kontrollere hvem som i realiteten eier slike foretak, eller hvilke fysiske personer som i realiteten står bak. Dersom kommunen ikke kan kontrollere hvem som eier et foretak, vil det være mulig å hente ut mer tilskudd enn det man i realiteten er berettiget.

For utdypende eksempler, se [rundskriv 54/2004](#) som finnes på www.slf.dep.no.

4.2 Begrensninger som følge av felles økonomiske interesser (driftsfellesskap)

4.2.1 Bakgrunn

Formelle og uformelle samarbeid skal behandles likt dersom graden av samarbeid i praksis er den samme. Strukturen på tilskuddsatsene og toppavgrensningen kan motivere til å skjule at flere foretak har et så omfattende samarbeid at de i praksis drives som en enhet. Etter § 4 første ledd bokstav b kan foretak derfor ikke gis separate tilskudd dersom de samarbeider i en slik grad at de må anses å ha felles økonomiske interesser i produksjonen. Et slikt samarbeid betegnes som «driftsfellesskap».

På samme måte som ved begrensningene for felles eierinteresser gjelder begrensningene for driftsfellesskap når det søkes tilskudd til samme produksjon, jf. § 4 fjerde ledd. Se omtalen ovenfor i kapittel 4.1.1. Dersom den samlede virksomheten, som følge av samarbeid, framstår som en felles virksomhet som drives for *felles regning og risiko*, kreves det at det søkes produksjonstilskudd samlet for den felles virksomheten.

4.2.2 *Vurderingsmomenter*

Når det skal vurderes om det foreligger felles økonomiske interesser i produksjonen (driftsfellesskap), må det gjøres en konkret skjønnsmessig helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle. Forhold som må vurderes er graden av felles økonomi, maskinpark, driftsopplegg og arbeidsinnsats – foretakene imellom. Et slikt samarbeid vil gjennomgående medføre at det oppnås stordriftsfordeler/reduerte strukturkostnader. Dersom det kan fastslås at det faktisk oppnås slike økonomiske fordeler av et visst omfang gjennom samarbeidet, vil dette kunne være tilstrekkelig for å fastslå at det foreligger et driftsfellesskap, jf. § 4 tredje ledd.

Jo flere områder foretakene samarbeider på i den aktuelle produksjonen og jo større gjensidig nytte foretakene har av samarbeidet, jo større sannsynlighet er det for at det foreligger et driftssamarbeid. Et ordinært maskinfellesskap, med sikte på å redusere driftskostnadene, vil ikke alene være tilstrekkelig til å konstatere driftsfellesskap. Hvis foretakene imidlertid også har et mer definert økonomisk samarbeid; disponerer arealene i fellesskap (felles driftsopplegg) og i stor grad arbeider sammen og har felles ledelse, vil dette peke i retning av driftsfellesskap.

Vurderingen av om det foreligger driftsfellesskap må gjøres løpende. Selv om det anses at foretakene driver atskilt i én søknadsomgang, kan samarbeidet med tiden bli så omfattende at foretakene i praksis drives som én enhet.

Dersom produksjonene i stor grad drives av en av aktørene, som eksempelvis står for driftsopplegget, arbeidsinnsatsen mv, må det vurderes om det i realiteten er snakk om *reelle produksjoner* i begge foretakene og om begge foretak faktisk *disponerer* det de søker for, jf henholdsvis §§ 3, 5-7 i forskriften. Se også nærmere omtale i kapitlene 3, 5, 6 og 7 i dette rundskrivet.

Felles økonomi

Felles økonomi foretakene imellom er et moment som peker i retning av driftsfellesskap. Dersom driftskostnadene dekkes i fellesskap, vil dette være en sterk indikasjon på at det foreligger driftsfellesskap mellom foretakene. Også der foretakene opptrer felles ved innkjøp av fôr, ved forsikringsordninger og liknende, vil dette indikere et økonomisk samarbeid. Andre økonomiske forhold det kan være relevant å vurdere i en driftsfellesskapsvurdering er leiepriser og oppgjør for innleide tjenester.

Et eksempel er hvor driftskostnader i en produksjon utgiftsføres i et foretak, mens inntektene føres i et annet. Manglende/mangelfull dokumentasjon på kjøp og salg av dyr kan også tjene som en indikasjon på at det foreligger driftsfellesskap mellom foretakene.

I et tilfelle der kun ett av foretakene står for produksjonen, for eksempel ved at det kun er dette foretaket som har inntekter og utgifter til produksjonen, må det vurderes om det i realiteten er dette foretaket som oppfyller kravet til å disponere arealene/husdyra, jf. forskriften §§ 5 og 7, se kapittel 5.2 og 7.3.

Felles maskinpark

At foretakene har en felles maskinpark er i utgangspunktet ikke tilstrekkelig for å konstatere driftsfellesskap. Et maskinfellesskap er en utbredt måte å redusere driftskostnadene i landbruket på, og det er ikke ønskelig å slå ned på maskinfellesskap i mindre omfang. Men dersom dette samarbeidet er omfattende, eller der det også samarbeides på andre områder, vil felles maskinpark være et relevant moment å legge vekt på.

Dersom foretakene i maskinfellesskapet gjør felles innkjøp av rundballplast, nett, ensileringsmiddel og diesel for eksempel gjennom maskinlaget, vil deltakerne oppnå økonomiske fordeler. Men dette alene vil normalt ikke være tilstrekkelig til å si at det foreligger driftsfellesskap. En forutsetning vil imidlertid være at kostnadene da fordeles mellom deltakerne.

Heller ikke der maskinfellesskapet drives slik at det samarbeides om innhøstingen vil det nødvendigvis foreligge et driftsfellesskap. Det kan tenkes at hver deltaker har ansvar for hver sin maskin, og den ansvarlige kjører maskinen på alle deltakernes arealer. Dersom deltakerne trenger fôret til egne dyr, og fôret lagres separat, og det heller ikke oppnås ytterligere stordriftsfordeler ved felles opptreden/ved samarbeidet, vil et slikt samarbeid normalt ikke kunne anses som driftsfellesskap.

Men dersom samarbeidet går lenger, for eksempel ved at det produseres grovfôr for salg, vil dette kunne indikere driftsfellesskap. Når maskinfellesskapet er formalisert, og vedtektene åpner for et samarbeid om bruk av arealene mv, kan dette være et tilleggsmoment som styrker denne indikasjonen på driftsfellesskap. Der samarbeidet går så langt at grovfôret legges i felles fôrlager, vil dette være en sterk indikasjon på driftsfellesskap.

Felles driftsopplegg

Felles driftsopplegg kan være aktuelt både ved planteproduksjon og husdyrproduksjon.

Ved planteproduksjon kan felles driftsopplegg bl.a. bestå i felles bruk av arealer. Dersom det i tillegg benyttes felles arbeidsinnsats og felles ledelse vil dette være momenter som kan indikere driftsfellesskap.

Dersom foretakene disponerer driftsbygninger/arealer i fellesskap, vil dette være en sterk indikasjon på at de har et felles driftsopplegg, at de i stor grad arbeider sammen og har felles ledelse. Når dyr står inne i samme fjøs vil det være svært sannsynlig at de fôres samtidig og at det er felles gjødselhåndtering. Foretakene vil dessuten ha stordriftsfordeler ved å benytte samme driftsbygninger/innhegninger mv. Tilsvarende kan gjelde der to produksjoner foregår tett inntil hverandre.

Et eksempel er foretak med sau som har fjøs med større plass enn foretaket trenger til egne dyr, og som leier ut ledig plass i fjøset og sørger for fôring, daglig stell, parring og lamming av sauene som er innlosjert i «sauehotellet». En slik organisering må normalt anses som et driftsfellesskap. «Hotelleierne» og leietakerne kan ikke få separate tilskudd, men må sende felles søknad. I et slikt tilfelle må det også vurderes om det i realiteten er «hotelleierne» som oppfyller kravet til å disponere dyra, jf. forskriften § 7.

Hvis melkeprodusenter samarbeider, og det er leveransekurven for alle foretakene i samarbeidet som gir en normal leveranseprofil for en besetning, er dette et moment som peker i retning av felles driftsopplegg. At utviklingen i de enkelte foretakenes dyretall er unaturlig, er et moment som peker i retning av felles driftsopplegg med andre foretak.

Manglende samsvar mellom fôrregnskap og dyretallet i foretaket indikerer felles driftsopplegg, og driftsfellesskap. Det samme vil kunne gjelde hvis foretakene har manglende eller mangelfull dokumentasjon som kalvingslister, slakteavregninger, etc. som vil kunne indikere at produksjonen foregår mer eller mindre i fellesskap.

Dersom foretakene i samarbeidet leverer slakt kun på ett av foretakenes produsentnummer, opptrer foretakene utad som én enhet. Dersom dyra ikke er merket med merkene til det foretaket som søker tilskudd for dem, men med merkene til et annet foretak i samarbeidet, er dette et moment som peker i retning av felles driftsopplegg. Vær oppmerksom på at disse forholdene også kan være indikasjoner på at det kun er ett av foretakene som oppfyller kravet til å disponere dyra, jf. forskriften § 7 og kapittel 7.3. Disse forholdene må vurderes konkret, og bl.a. ses i forhold til hvem som har inntektene av produksjonen.

Et beitesamarbeid i beitesesongen vil i utgangspunktet være et driftsfellesskap, sammenblandingen medfører i seg selv at det er overveiende sannsynlig at melking, stell og fôring utføres gjennom en felles arbeidsinnsats og at foretakene har hatt et felles driftsopplegg. Beitesamarbeid er imidlertid en ønsket driftsform som gjør at man ikke alene på bakgrunn av samarbeidet kan fastslå at det foreligger et forskriftsstridig driftsfellesskap. Det forutsettes imidlertid at beitesamarbeidet avgrenses til den perioden det er *reelle beitemuligheter*, eller til den perioden som fylkesmannen nærmere har fastsatt. Dersom det ikke drives selvstendig produksjon før og etter beitesamarbeidet kan dette være en indikasjon på at det foreligger driftsfellesskap. Men dette må vurderes konkret. Det må vurderes om produksjonen i realiteten er drevet for felles regning og risiko. Slike forhold kan også indikere at det i realiteten kun er ett av foretakene som disponerer dyrene og driver melkeproduksjon, jf. forskriften § 7 og kapittel 7.3.

Felles arbeidsinnsats

Felles driftsopplegg vil ofte innebære at det også er felles arbeidsinnsats om produksjonen. Men dette kan også være et selvstendig moment i vurderingen. Ved vurderingen av omfanget av felles arbeidsinnsats mellom foretakene, vil det kunne være relevant å se på arbeidssituasjonen til de involverte innehaverne og om denne lar seg forene med omfanget av arbeidsinnsats som kreves i den aktuelle produksjonen. Omfanget av egen og leid arbeidsinnsats vil også være et moment ved vurderingen av om det foreligger driftsfellesskap.

Andre forhold

Andre forhold som vil kunne tillegges vekt i vurderingen, kan være der innehaverne av foretakene har nære familieforhold, som ektefeller eller samboere, og der foretakene driver samme type produksjon på samme eiendom. Foretaksinnehavernes bosted kan også være et moment som kan tillegges vekt ved vurderingen.

I utgangspunktet vil ikke det forhold at ektefeller/samboere har hvert sitt foretak som søker produksjonstilskudd være tilstrekkelig for å fastslå driftsfellesskap. Dersom de driver med produksjoner som likner hverandre driftsmessig, og på samme eiendom, vil imidlertid dette kunne være en sterk indikasjon på driftsfellesskap. Hvis for eksempel begge driver grovfôrbasert husdyrproduksjon, vil de lett kunne oppnå stordriftsfordeler ved felles maskinpark, felles innkjøp og lagring av fôr, felles bruk av driftsbygninger, og ved å hjelpe hverandre med arbeidet.

Dersom disse foretakene skal gis separate tilskudd forutsetter dette at foretakene drives *klart atskilt*. For vurderingen av om foretakene drives klart atskilt kan det være av betydning hvordan foretakene ble drevet tidligere, hvilke typer produksjoner foretakene har og hvor foretakene er lokalisert. Hvis ektefellene/samboerne hadde hver sine produksjoner på forskjellige eiendommer før de ble gift/samboere, vil dette kunne være en indikasjon på at foretakene faktisk drives klart atskilt, også etter at ekteskapet/samboerskapet er inngått. I et tilfelle der ektefeller/samboere splitter opp produksjoner som tidligere ble drevet ut fra ett foretak, må det imidlertid anses som lite sannsynlig at foretakene etter oppsplittingen drives klart atskilt.

Vurderingen av om det foreligger driftsfellesskap må gjøres løpende. Selv om foretakene ble drevet klart atskilt rett etter at ekteskap/samboerskap ble inngått, kan produksjonene bli mer integrert i hverandre etter hvert, som en følge av det fellesskapet som er etablert utenom driften.

Samme type vurdering gjelder også for andre som driver like produksjoner eller produksjon som ligner hverandre driftsmessig på samme eiendom, for eksempel far og datter som begge driver veksthusproduksjon på samme eiendom.

4.2.3 Eksempler fra saker om driftsfellesskap

Enkelte saker avgjort i SLF kan tjene som eksempler på hvordan SLF har vurdert spørsmålet om driftsfellesskap. Vi understreker at eksemplene ikke er uttømmende med hensyn på hva som vil rammes av begrensningene ved driftsfellesskap.

I et tilfelle ble det avdekket at innehaverne av foretakene ikke hadde oversikt over eierforholdet til dyra. Melkeproduksjon foregikk i det ene foretaket, og det andre foretaket hadde kjøttfeproduksjon under oppbygning. Dokumentasjon som kalvingslister, slakteavregninger, mistede dyr og faktura på kjøp og salg av dyr var mangelfull. Kalvingslistene indikerte at mesteparten av kalvinga foregikk i foretaket med melkeproduksjon. Kyr med lav melkeproduksjon ble flyttet til ammekufjøset, og ammekyr som produserte mye melk ble flyttet til melkefjøset og tilbake når det passet. Andre moment var at daglig leder for det ene foretaket ofte framsto som administrativ leder for det andre foretaket. Det var også byttelån av redskaper mellom foretakene. SLF konkluderte med at det i dette tilfellet var driftsfellesskap mellom foretakene.

En annen sak gjaldt foretak som var eid av far og sønn, og som drev henholdsvis melkeproduksjon og kjøttfeproduksjon. Begge produksjonene foregikk på samme eiendom, med felles lagring av fôr. Det foregikk også et omfattende kjøp og salg av livdyr foretakene imellom. Tidligere hadde både melkeproduksjonen og kjøttfeproduksjonen foregått i farens foretak, men dette var nå splittet opp. I dette tilfellet ble det også lagt vekt på bosted og arbeidssituasjonen utenfor jordbruksproduksjonen. SLF konkluderte med at det var driftsfellesskap mellom foretakene

I en sak var det avdekket at tre foretak med kjøttfeproduksjon benyttet samme fjøs, med felles oppstalling, og felles silo. I tillegg viste regnskapene fra de tre foretakene at det var gjort felles transaksjoner, bl.a. med kjøp av kraftfôr fra et felles foretak. To av foretakene hadde vesentlig lavere utgifter til veterinær, og kun ett av foretakene hadde utgifter til inseminering for den aktuelle perioden. Dessuten viste slaktelister at det i stor utstrekning hadde vært felles leveranser av slakt. SLF konkluderte med at det var driftsfellesskap mellom foretakene.

I et annet tilfelle ble det avdekket at inntektene for produksjonen for en periode ble overført til et av foretakene, mens foretaket som ble oppgitt å være den reelle produsenten utgiftsførte driftskostnadene knyttet til denne produksjonen. Dette resulterte i at inntektene i hovedsak tilfalt et annet foretak enn det som ble oppgitt å være produsent. Foretakene hadde videre felles forsikringsavtale og helseovervåkningsavtale med veterinær. I tillegg hadde foretakene felles avløseravtale for en av søknadsomgangene, hvor utgiftene for avløseren ble dekket av ett av foretakene. Innehaveren av det ene foretaket ble også ansett for å være sterkt delaktig i driften i det andre foretaket. SLF konkluderte at det var driftsfellesskap mellom foretakene.

4.2.4 Avklaring av faktiske forhold – dokumentasjon

Det er den faktiske situasjonen for foretakenes drift som må legges til grunn ved vurderingen av om det foreligger driftsfellesskap. For avgjørelse av en konkret sak vil det ikke være tilstrekkelig med en oppramsing av relevante momenter i en samarbeidsvurdering, men de ulike momentene må anvendes

konkret på det tilfellet en står ovenfor. Sakens fakta må klargjøres, slik at vurderingene av om det foreligger driftsfellesskap bygger på riktig fakta. Se også forvaltningsloven § 17 som setter krav til at saken skal være så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

For å klargjøre fakta i saken, og for å kunne vurdere om foretakene har felles økonomi og driftsopplegg, kan det være aktuelt å innhente blant annet næringsoppgaver og regnskap, avregninger for melkeleveranser og levering av dyr til slakt, regnskapsbilag som viser når dyr er kjøpt eller solgt, dyreholdjournal som viser når dyr er født, rapporter over dyr som er meldt inn til Husdyrregisteret og rapporter fra husdyrkontrollene. Dette er dokumenter som foretaket plikter å ha tilgjengelig, jf. lov 19. november 2004 nr 73 om bokføring § 13, forskrift 9. juli 2010 nr 1131 om sporbarhet og merking av storfe og storfekjøtt mv § 18, og forskrift 30. november 2005 nr. 1356 om merking, registrering og rapportering av småfe § 10. Det bør foretas stedlig kontroll i foretak der det er mistanke om driftsfellesskap.

4.2.5 «Omvendt bevisbyrde»

I § 4 femte ledd er det innført en regel som er blitt betegnet som «omvendt bevisbyrde». Regelen er utformet i likhet med den tilsvarende bestemmelsen i lov 16. januar 2004 nr 5 om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen (husdyrkonsesjonsloven) § 6. Dersom det foreligger berettiget mistanke om driftsfellesskap vil tilskuddsforvaltningen kunne kreve at foretaket legger fram dokumentasjon som forvaltningen etterspør.

Disse reglene innebærer ikke at forvaltningen fritas fra å utrede saken. Det vil fortsatt påligge forvaltningen å sørge for at saken er tilstrekkelig opplyst før vedtak kan treffes, jf. forvaltningsloven § 17. Der tilskuddsforvaltningen kommer til at foretakene ikke har klart å godtgjøre med mer enn 50 % sannsynlighet at det *ikke* foreligger driftsfellesskap, må foretakene anses å være i driftsfellesskap.

I saker der det er en berettiget mistanke om driftsfellesskap, og forvaltningen nektes tilgang til jordbrukseiendommen, eller til dokumentasjon i saken, vil disse reglene kunne ha en praktisk betydning, ved at det er søker det vil gå ut over dersom han ikke kan påvise at driftsfellesskap ikke foreligger, se også omtalen i kapittel 11.

Bestemmelsen gjelder for øvrig også for tilfeller der samarbeidet er mer formalisert ved at det foreligger «felles eierinteresser», jf. forskriften § 4 første ledd bokstav a.

Ovenfor i kapittel 4.2.2 er det beskrevet forhold som kan indikere at det foreligger driftsfellesskap mellom flere foretak. Dette vil være tilfeller som kan gi grunnlag for at forvaltningen framsetter krav om at foretakene godtgjøre at det ikke foreligger noe driftsfellesskap mellom foretakene. Det gis her også eksempler på forhold som normalt ikke vil kunne anses som driftsfellesskap, og der tilskuddsforvalter bør være tilbakeholdende med å gripe inn i forholdet. Se også kapittel 4.2.7.

4.2.6 Særlig om forholdet til regelverket for husdyrkonsesjon

Etter husdyrkonsesjonsregelverket er det ikke lov å «samarbeide om konsesjonsregulert produksjon i en slik grad at produsentene må anses å ha økonomiske interesser i samme produksjon». Ved innføring av begrepet «felles økonomiske interesser i produksjonen» som betegnelse på driftsfellesskap tydeliggjøres sammenhengen med dette regelverket, og at *de momentene som skal vurderes i forhold til samarbeid etter husdyrkonsesjonsloven er de samme som ved vurderingen av driftsfellesskap.*

Det er fylkesmannen som er vedtaksinstans i husdyrkonsesjonssaker, og det er viktig at fylkesmannen ser regelverkene i sammenheng. Der det er brudd på ett av regelverkene vil det med stor sannsynlighet være brudd på begge. Det kan imidlertid tenkes at en i en konkret sak vil kunne komme til ulikt resultat etter de to regelverkene. Dette vil i tilfellet skyldes at reglene har ulike formål, og at det ved vurdering av samarbeid ved husdyrkonsesjon er satt særlige krav til sannsynliggjøring av sakens faktum.

For å sikre en samordning, og for å hindre at fylkesmannen kommer i en uheldig dobbeltrolle i en eventuell klagesak om produksjonstilskudd der han tidligere har behandlet saken om husdyrkonsesjon, anbefaler SLF at fylkesmannen i slike saker overtar behandlingen av søknaden om produksjonstilskudd. Fylkesmannen bør gjøre dette i forståelse med kommunen. Søker bør varsles om dette. Vi viser til rundskriv 15/10 med kommentarer til husdyrkonsesjonsloven med forskrift, kapittel 5.3 og 13.2.

4.2.7 Behandling av søknad ved konstatering av driftsfellesskap

Dersom det foreligger driftsfellesskap mellom foretak som søker separate tilskudd til samme produksjon, kan produksjonstilskudd ikke gis til noen av foretakene. Dette gjelder også der det foreligger «felles eierinteresser», se kapittel 4.1.1. Søknadene må da avslås.

Dersom det avdekkes driftsfellesskap mellom foretak hvor det høstes lite eller ingen tilskuddsfordeler bør det vurderes hvorvidt en reaksjon er forholdsmessig eller ikke. Det presiseres imidlertid at dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Dersom foretakene samarbeider på flere områder vil det likevel kunne være aktuelt å avslå separate søknader for slike produksjoner.

I et tilfelle der foretakene har søkt separat i god tro, og søkerne faktisk ikke henter ut mer tilskudd ved å søke gjennom flere foretak, kan det være grunnlag for at fylkesmannen gjør unntak fra begrensningene for utmåling av tilskudd. Dette må vurderes i forhold til reglene i forskriften § 10 om dispensasjon. Se nærmere omtalen av dispensasjoner, nedenfor i kapittel 10.2.2.

Se også omtalen i rundskriv 13/1-2 kapittel 9.4.4 for videre saksbehandling.

4.3 Unntak fra begrensningene i § 4

Fra begrensningene som følge av eierforhold er det i forskriften gitt visse unntak. Disse følger av § 4a, der det heter:

Begrensningene for eierforhold i § 4 første ledd hindrer ikke at et foretak kan gis tilskudd i de tilfeller der aksjeselskap eller samvirkeforetak er eier av landbrukseiendom. Disse begrensningene hindrer heller ikke at foretak som har eierinteresser i slike selskaper kan gis tilskudd.

Foretak som eies helt eller delvis av deltaker i samdrift som nevnt i forskrift 23. desember 2011 nr. 1502 om kvoteordningen for melk § 5 kan:

- a) gis tilskudd til husdyr for andre dyreslag enn de samdriftsforetaket disponerer, så fremt det ikke foreligger felles økonomiske interesser (driftsfellesskap) i husdyrproduksjonene.*
- b) gis areal- og kulturlandskapstilskudd etter § 5 første ledd for det grovfôrarealet foretaket disponerer til husdyrhold som nevnt i bokstav a, så fremt det ikke foreligger felles økonomiske interesser (driftsfellesskap) i grovfôrproduksjonene.*
- c) gis areal- og kulturlandskapstilskudd etter § 5 første ledd for det grovfôrarealet foretaket disponerer og som beites av samdriftsforetakets dyr.*

4.3.1 Unntak for foretak som eier landbrukseiendom

Det finnes i dag en del landbrukseiendommer som av historiske grunner er eid og drevet av allmennaksjeselskaper, aksjeselskaper, andelslag (samvirkeforetak), stiftelser og lignende, og som mottar tilskudd. Dette er selskaper som har fått konsesjon til å eie landbrukseiendommer og som kan ha aksjeselskaper blant sine aksjonærer/eiere. Det har ikke vært ønskelig å frata disse selskapene retten til produksjonstilskudd, og det er derfor innført et unntak i § 4a første ledd. Dette medfører at bestemmelsen i § 4 første ledd bokstav c ikke gjelder dersom foretaket som søker tilskudd *eier* landbrukseiendom.

Retten til å eie landbrukseiendom er regulert gjennom konsesjonsregelverket, og slike selskaper får vanligvis ikke konsesjon til å eie landbrukseiendom. Unntaket i § 4a første ledd vil derfor svært sjelden komme til anvendelse.

Andre punktum i dette leddet gjør unntak fra begrensningene i § 4 første ledd bokstav a hva gjelder aksjonærenes og andelshavernes rett til produksjonstilskudd for selvstendig virksomhet i forhold til det selskapet de har aksjer eller andeler i. Begrensningene som følge av felles økonomiske interesser i produksjonen (driftsfellesskap) er det ikke gitt unntak fra.

4.3.2 Unntak for samdrifter i melkeproduksjon

Tilskudd til husdyr for andre dyreslag enn de samdrifta disponerer

I følge forskriften § 4a andre ledd bokstav a kan foretak som eies helt eller delvis av «deltaker i samdrift i melkeproduksjon», uten hensyn til begrensningene for eierforhold i § 4, gis tilskudd til husdyr for «andre dyreslag» enn de samdrifta disponerer.

Med «deltaker i samdrift i melkeproduksjon» menes person som eier eller forpakter landbruks-eiendom med melkekvote som inngår i samdrift i melkeproduksjon, godkjent av SLF, jf. forskrift 23. desember 2011 nr. 1502 om kvoteordningen for melk (kvoteforskriften) § 5. For å kunne regnes som «deltaker i samdrift i melkeproduksjon» må vedkommende også være registrert som deltaker i samdriftsforetaket, se kvoteforskriften § 5 første ledd.

En deltaker i samdrift i melkeproduksjon vil ikke kunne gis tilskudd for dyreslag som inngår i samdrifta. Disse begrensningene gjelder alle tilskuddene i forskriften § 7. I utgangspunktet regnes melkekyr, ammekyr og andre storfe som ett dyreslag (storfe) i denne sammenhengen. Ved jordbruksoppgjøret 2008 ble ammekyr, som tilfredsstillte visse krav til kjøttferase, tilskuddsmessig skilt ut som en egen gruppe. (Nærmere krav til rase er fastsatt av SLF og er spesifisert i kapittel 7.8 i dette rundskrivet, og i veiledningsheftet kapittel 3.10.2.). I forhold til denne unntaksbestemmelsen i forskriften skal disse ammekyrne (sammen med avkom av slike dyr) regnes som et eget dyreslag. Også melkegeit og ammegeit regnes som ett dyreslag, og tilsvarende for slaktegris og avlsgris. Eksempelvis kan en søker som er deltaker i ei samdrift som driver med melkeproduksjon, gis separat husdyrtilskudd for sau gjennom et annet foretak hvis ikke samdrifta også driver med sau. Betingelsen er at disse sauene ikke inngår i driftsfellesskap med samdriftas virksomhet. Se nærmere om driftsfellesskap i kapittel 4.2.

Tilskudd for separat grovfôrproduksjon til andre dyreslag enn de samdrifta har

I følge forskriften § 4a andre ledd bokstav b kan foretak som eies helt eller delvis av deltaker i samdrift i melkeproduksjon, uten hensyn til begrensningene for eierforhold i § 4, gis tilskudd for separat grovfôrproduksjon til andre dyreslag enn de samdrifta har selv om samdrifta også søker om tilskudd til grovfôr. Dette betyr at en person som er deltaker i ei samdrift som driver med melkeproduksjon og driver med sau i eget foretak, kan gis separat tilskudd for det grovfôret han

produserer for bruk i saueholdet. Betingelsen er at det ikke foreligger driftsfellesskap mellom grovfôrproduksjonen som drives av det enkelte samdriftsmedlemmet og den som drives av samdrifta. Se nærmere om driftsfellesskap i kapittel 4.2.

Definisjonen på dyreslag er den samme som over.

Areal- og kulturlandskapstilskudd for beiteareal som samdrifta nytter på medlemmenes innmarksareal

Som hovedregel skal foretaket som disponerer dyra, i dette tilfellet samdrifta, føre opp arealene som beites på sin søknad. Areal som beites er i denne sammenhengen beite på fulldyrka eller overflate-dyrka jord, eller innmarksbeite. I følge forskriften § 4a andre ledd bokstav c kan foretak som eies helt eller delvis av deltaker i samdrift i melkeproduksjon, uten hensyn til begrensningene for eierforhold i § 4, gis areal- og kulturlandskapstilskudd for beiteareal som samdrifta nytter på medlemmenes innmarksareal. Beitearealene som disponeres av samdrifta kan da føres opp på søknadene til medlemmene. Ved beregning av tilskuddsberettiget areal gjennomføres en samlet vurdering av grovfôrproduksjonen hos medlemmene og samdriftas husdyrhold. Dette betyr at en person som er deltaker i samdrift som driver med melkeproduksjon, og har arealer som beites av samdriftas dyr kan gis tilskudd for det arealet som samdriftas dyr beiter på.

5 Tilskudd til jordbruksareal

I forskriften § 5 heter det:

Det kan gis tilskudd til drift og beiting av jordbruksareal. Tilskuddet kan gis til det areal foretaket disponerer på det tidspunkt som er fastsatt i eller i medhold av jordbruksoppgjøret.

Ut over det som følger av første ledd kan det gis særlige tilskudd til foretak som disponerer og høster et areal som drives økologisk.

Det kan gis et særlig tilskudd til foretak som legger om arealer til økologisk drift, og driver dette arealet økologisk i minst 3 år etter omleggingen.

5.1 Generelt

Bestemmelsen omhandler følgende tilskuddsordninger:

- Arealtilskudd
- Kulturlandskapstilskudd
- Omleggingstilskudd
- Arealtilskudd til økologisk landbruk.

Formålet med kulturlandskapstilskuddet er å medvirke til å skjøtte, vedlikeholde og utvikle kulturlandskapet gjennom aktiv drift, og til å holde jordbruksareal i drift i samsvar med gjeldende landbrukspolitiske mål. Formålet med arealtilskuddet er blant annet å nå målet om aktivt jordbruk over hele landet. Tilskuddet skal medvirke til å styrke og jevne ut inntektene mellom ulike produksjoner, bruksstørrelser og distrikter innenfor planteproduksjon og husdyrproduksjon basert på grovfôr.

Kulturlandskapstilskuddet gis bare til arealer som faller inn under vekstgruppene som er definert i Jordbruksavtale 2013-2014 kapittel 7.8.2. Dette innebærer at det for eksempel ikke gis tilskudd til ferdigplenproduksjon. I tillegg til vekstgruppene, slik de er definert i jordbruksavtalen, gis det kulturlandskapstilskudd for arealer til økologisk grønningsgjødsling. Se kapittel 7.10 i Jordbruksavtale 2013-2014.

Formålet med omleggings- og arealtilskudd til økologisk landbruk er å stimulere til at en større del av landbruksproduksjonen i landet skjer i form av økologisk produksjon.

5.2 Økologisk areal

For å tilfredsstille kravene til «økologisk produksjon» må produksjonen foregå i henhold til forskrift 4. oktober 2005 nr 1103 om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter og næringsmidler (økologiforskriften).

Etter § 5 tredje ledd er det krav om at arealer det gis omleggingstilskudd til økologisk landbruk for, skal drives økologisk minst 3 år etter omlegging. Dette betyr at hele omleggingstilskuddet i utgangspunktet må betales tilbake om ikke arealene drives økologisk minst 3 år etter karenperioden. Vi erfarer at et slikt avbrudd i enkelte tilfeller også kan skyldes forhold som ligger helt utenfor søkers kontroll. I slike tilfeller må det også vurderes om det er rimelig å kreve alt tilbakebetalt.

For de fleste kulturene strekker omleggingsperioden seg over 2 vekstsesonger. I praksis innebærer derfor kravet i § 5 tredje ledd at Debio må klassifisere arealene som karenarealer i 2 år, deretter som økologisk drevet i 3 år før kravet er oppfylt. Det er foretaket som mottar omleggingstilskuddet som er ansvarlig for at bestemmelsen om 3 års økologisk drift blir oppfylt og som vil motta krav om tilbakebetaling hvis vilkåret ikke oppfylles. I praksis kan det tillates at andre foretak enn det som har mottatt tilskuddet disponerer arealene deler av perioden. Dette kan være aktuelt ved virksomhetsoverdragelse, men det vil alltid være det foretaket som har mottatt omleggingstilskuddet som har ansvaret for at det nye foretaket driver økologisk og som vil få kravet om tilbakebetaling av tilskuddet hvis vilkåret om 3 års økologisk drift ikke oppfylles.

For foretak som allerede har mottatt omleggingstilskudd etter den tidligere ordningen, med krav om minst 5 års økologisk drift etter omlegging, gjelder dette vilkåret fortsatt, da vedtaket er fattet på dette vilkåret. Omleggingstilskuddet må i dette tilfellet betales tilbake dersom arealet ikke drives økologisk i minst 5 år etter omlegging.

5.3 Kravet til å disponere

For å kunne gi tilskudd til areal kreves det at foretaket eller noen som handler på vegne av foretaket *disponerer* dette, og det er ikke adgang til å oppgi areal som disponeres av andre på egen søknad. Foretaket disponerer areal når det selv utfører eller administrerer jordarbeiding, gjødsling, plantevern, gjerding, høsting/beiting og skjøtsel av arealet, samt selger planteprodukter eller foredler planteprodukter gjennom husdyr. Forutsetningen er at inntektene av salget har tilfalt det foretaket som søker produksjonstilskudd. To eller flere foretak kan ikke gå sammen om å sende søknad i det ene foretakets navn i den hensikt å redusere antall bunnfradrag. Hvert foretak kan bare søke på det arealet det selv disponerer.

Dersom to foretak som driver grovfôrproduksjon samarbeider så tett at de ikke kan gis tilskudd hver for seg, kan det gis tilskudd til et felles foretak, selv om det felles foretaket ikke selv utfører eller administrerer *alle* de aktivitetene som er nevnt ovenfor.

Se også kapittel 3.3 om kravet om «vanlig jordbruksproduksjon».

5.4 Oppstart og utvidelse av grovfôrbasert husdyr-/grovfôrproduksjon for salg

Søkere som starter opp med grovfôrbasert husdyrproduksjon i 2013, kan få beregnet areal- og kulturlandskapstilskudd for grovfôrarealene selv om foretaket ikke disponerer grovfôrdyr per 31. juli eller disponerer færre dyr enn foretaket må skaffe grovfôr til. Dokumentasjon for innkjøp av dyr etter 31. juli 2013, må forelegges kommunen så fort som mulig etter at dyra er kjøpt og senest 1. april

2014. Tilsvarende gjelder for søkere som ved registreringsdatoen 31. juli har færre husdyr enn resten av året. Forutsetningen er da at besetningen bygges opp igjen i ettetid. Dokumentasjon for innkjøp av dyr sendes kommunen så fort som mulig etter innkjøp, og senest 1. april 2014. Kommunen fastsetter skjønnsmessig det faktiske arealbehovet.

Søkere som starter opp eller utvider grovfôrproduksjon for salg i 2013, har frist til 1. april 2014 for å legge fram dokumentasjon.

6 Tilskudd til grønt- og potetproduksjon

I forskriften § 6 heter det:

Det kan gis distrikts- og kvalitetstilskudd til grøntproduksjon for norskprodusert frukt, bær og veksthusgrønnsaker samt salat på friland av kl. 1 eller bedre sortering, som omsettes gjennom godkjent omsetningsledd. Kravet til kvalitet av kl. 1 eller bedre sortering gjelder ikke for norskproduserte epler og pærer til press. For å motta distrikts- og kvalitetstilskudd må foretaket disponere arealet produksjonen har foregått på.

Det kan gis distriktstilskudd for potetproduksjon av matpotet dyrket i Nord-Norge som omsettes gjennom godkjent omsetningsledd. For å motta distriktstilskuddet må foretaket disponere arealet produksjonen har foregått på.

Bestemmelsen omhandler følgende tilskuddsordninger:

- Distrikts- og kvalitetstilskudd til grøntproduksjon
- Distriktstilskudd for potetproduksjon i Nord-Norge.

Formålet med tilskuddet er å bedre inntekten for yrkesprodusentene innen grøntsektoren og sikre en geografisk spredd produksjon. Tilskuddet skal stimulere til kvalitetsproduksjon og ordnede omsetningsforhold.

Grunnlaget for tilskudd er produkter som er levert til godkjent omsetningsledd. Godkjent omsetningsledd defineres i denne sammenheng som fruktlager, grossister og konserverindustri godkjent av Statens landbruksforvaltning og godkjente foretak i markedsordningen for poteter. Oversikt over godkjente omsetningsledd finner du på www.slf.dep.no.

Distrikts- og kvalitetstilskudd til grøntproduksjon kan gis for norskprodusert frukt, bær og veksthusgrønnsaker, samt salat på friland, av klasse 1 eller bedre sortering. Denne ordningen er utvidet til også å omfatte pressing av epler og pærer. For epler/pærer til press gjelder ikke kravet til kvalitet av klasse 1 eller bedre. Tilskuddet kan gis for frukt som er presset på søkers eget presseri eller som er solgt til andre for pressing. Merk at også søkers eget presseri må være godkjent som omsetningsledd for at slikt tilskudd skal kunne gis.

Kravet om at foretaket må disponere det arealet produksjonen har foregått på, er en presisering av praksis og innebærer ikke en skjerping av kravene. Se nærmere om kravet til å disponere i kapittel 5.3.

7 Tilskudd til husdyr

I forskriften § 7 heter det:

Det kan gis tilskudd til foretak med husdyrhold. Tilskuddet beregnes ut fra totalt antall husdyr eller bikuber som disponeres av foretaket på det tidspunkt eller i den periode som er fastsatt i eller i medhold av jordbruksoppgjøret.

Ut over det som følger av første ledd, kan det gis særlige tilskudd til foretak som:

- a) disponerer husdyr som beiter*
- b) disponerer husdyr av storferaser som defineres som bevaringsverdige. Tilskuddet kan gis dersom husdyret er registrert i Kuregisteret ved Norsk genressurscenter.*
- c) disponerer husdyr i melkeproduksjon. Melkeproduksjonen må drives i henhold til forskrift 23. desember 2011 nr. 1502 om kvoteordningen for melk.*
- d) disponerer økologiske husdyr eller husdyr under omstilling til økologisk produksjon. Produksjonen må drives i henhold til forskrift 4. oktober 2005 nr. 1103 om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter og næringsmidler.*
- e) disponerer ammeku i spesialisert kjøttfeproduksjon*

7.1 Generelt

Bestemmelsen omhandler følgende tilskuddsordninger:

- Tilskudd til husdyr
- Tilskudd til dyr på beite,
- Tilskudd til bevaringsverdige storferaser,
- Driftstilskudd til melkeproduksjon,
- Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon
- Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon.

7.2 Formål

Formålet med tilskudd til husdyr er å medvirke til å styrke og jevne ut inntektene mellom ulike produksjoner og bruksstørrelser i husdyrholdet. Tilskuddet skal også støtte husdyrhold med dyr av storferaser som er definert som bevaringsverdige.

Formålet med tilskudd til beite er å stimulere til økt beiting. Ordningen skal bidra til pleie av kulturlandskapet, samt en bedre utnytting av utmarksressursene.

Formålet med driftstilskudd til melkeproduksjon er å styrke økonomien i melkeproduksjonen, jevne ut forskjeller i lønnsomhet mellom foretak av ulik størrelse og mellom bruk i Sør-Norge og Nord-Norge, samt medvirke til videreføring av melkeproduksjonen i det sentrale Østlandsområdet.

Formålet med driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon er å stimulere storfekjøttproduksjonen og styrke økonomien i spesialisert kjøttfeproduksjon.

Formålet med tilskudd til økologisk husdyrproduksjon er å stimulere til at en større del av landbruksproduksjonen i landet skjer i form av økologisk produksjon.

7.3 Kravet til å disponere

For å kunne søke tilskudd til dyr kreves det at foretaket eller noen som handler på vegne av foretaket *disponerer* disse, og det er ikke adgang til å oppgi dyr som disponeres av andre på egen søknad. Foretaket disponerer dyr når det selv har det daglige ansvaret for dyra, inkludert fôrproduksjon og fôring/stell av dyra, i tillegg til å ha det formelle ansvar for hold av dyra, samt selger husdyrprodukter. Forutsetningen er at inntektene av salget har tilfalt det foretaket som søker produksjonstilskudd. To eller flere foretak kan ikke gå sammen om å sende søknad i det ene foretakets navn i den hensikt å redusere antall bunnfradrag.

Registrering i Husdyrregisteret og øremerking av dyr er også forhold som vil gi indikasjoner på hvem som oppfyller kravet til å disponere dyra. Etter forskrift 9. juli 2010 nr 1131 om sporbarhet og merking av storfe og storfekjøtt mv. og forskrift 30. november 2005 nr 1356 om merking, registrering og rapportering av småfe, er det «dyreholder» som plikter å registrere og øremerke dyra. Ansvarlig dyreholder etter merkeforskriftene vil gjennomgående være identisk med det foretaket som disponerer dyra.

Beitesamarbeid i beitesesongen vil i utgangspunktet ikke komme i konflikt med kravet til å disponere dyrene man søker tilskudd for. Dersom det ikke drives selvstendig produksjon før og etter beitesamarbeidet kan dette være en indikasjon på at det i realiteten kun er ett av foretakene som disponerer dyrene og driver produksjonen. Men dette må vurderes konkret. Se også omtale av vurderingsmomenter for driftsfellesskap i kapittel 4.2.2.

Disponeringskravet gjelder også for samdrifter. Det skal ikke i disponeringsbegrepet innfortolkes noe krav om at dyra faktisk skal stå plassert i samdriftsfjøset. Hvem som rent faktisk utfører stellet behøver heller ikke være avgjørende, men kan ha en betydning i avgjørelsen av om det foreligger et driftsfellesskap mellom ulike foretak.

Ved salg av dyr på registreringsdato må det avgjøres hvem som skal ha tilskuddet. Ved salg av livdyr er det kjøper som vil være tilskuddsberettiget, så sant det ikke foreligger avtale om at selger skal ha tilskuddet. Ved salg av dyr til slakt er det selger som skal ha tilskuddet.

7.4 Generelt om utmåling

Nærmere vilkår for utmåling av husdyrtilskudd, herunder definisjoner av dyreslag og krav til beitetid mv., er gitt i Jordbruksavtale 2013-2014 kapittel 7.4.

7.5 Tilskudd til bevaringsverdige storferaser

Forskriften § 7 andre ledd bokstav b, som har bestemmelser om tilskudd til bevaringsverdige storferaser, er nå endret i samsvar med dagens situasjon. Det er husdyr som er registrert i Kuregisteret ved Norsk Genressurscenter som kan gi grunnlag for et slikt tilskudd. Se for øvrig utmålingsbestemmelser i Jordbruksavtale 2013-2014 kapittel 7.6.

7.6 Driftstilskudd til melkeproduksjon

Andre ledd bokstav c har bestemmelser om driftstilskudd til melkeproduksjon. For å kunne få slikt tilskudd kreves det at foretaket disponerer husdyr i melkeproduksjon, og at denne melkeproduksjonen foregår i henhold til forskrift 23. desember 2011 nr. 1502 om kvoteordningen for melk (kvoteforskriften). At foretaket disponerer husdyr i melkeproduksjon innebærer at det drives melkeproduksjon for salg eller lokal foredling. Foretak som midlertidig eller permanent har lagt ned melkeproduksjonen kan ikke gis driftstilskudd. Det samme gjelder foretak hvor produksjonen er så lav at den ikke kan karakteriseres som «vanlig jordbruksproduksjon», jf. forskriften § 3.

I forbindelse med den maskinelle kontrollen av søknadene blir det gjennomført en kontroll av om foretaket disponerer melkevotet, og leverer melk. Denne kontrollen er ment som en hjelp til kommunens saksbehandling. Dersom kontrollen medfører at søknaden blir feilmeldt, må kommunen ta stilling til om det allikevel er grunnlag for driftstilskudd.

I tillegg til at foretaket faktisk driver melkeproduksjon, må denne melkeproduksjonen foregå i henhold til kvoteforskriften. Det er Statens landbruksforvaltning som er vedtaksmyndighet etter denne forskriften, jf. kvoteforskriften § 9. For søker vil et brudd på disse vilkårene kunne få relativt dramatiske konsekvenser. I tillegg til at foretaket ilegges overproduksjonsavgift, vil utbetalte tilskudd

kunne være gjenstand for krav om tilbakebetaling, jf. forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket § 14.

Spørsmål om kvote kan rettes til seksjon produksjonsregulering i Statens landbruksforvaltning. Se for øvrig veiledning på www.slf.dep.no.

7.7 Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon

Andre ledd bokstav d har bestemmelser om tilskudd til økologisk husdyrproduksjon. Dette tilskuddet gis foretak som fyller grunnvilkårene i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket og som driver husdyrproduksjon som følger bestemmelsene i økologiforskriften (forskrift 4. oktober 2005 nr. 1103 om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter og næringsmidler). Denne forskriften forvaltes av Mattilsynet/Debio. Foretak som gis tilskudd til økologisk husdyrproduksjon, må være inspisert av Debio og produksjonen må være godkjent som «under omlegging til økologisk drift» (karens) eller «lagt om til økologisk drift».

7.8 Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon

Andre ledd bokstav e har bestemmelser om driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon. Foretaket må disponere ammeku i spesialisert kjøttfeproduksjon. Etter Jordbruksavtale 2013-2014 kapittel 7.4.2 er ammeku definert som «ku som har kalvet minst en gang og som ikke er melkeku». Dette innebærer at slikt tilskudd bare kan gis for ammekyr som faktisk er i slik produksjon. Dette følger også av kravet til at foretaket må drive «vanlig jordbruksproduksjon», jf. forskriften § 3.

Foretak som driver både kumelkproduksjon og spesialisert storfekjøttfeproduksjon, kan bare gis driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon for ammekyr som er minst 50 pst. av kjøttferasene Hereford, Charolais, Aberdeen Angus, Limousin, Blonde d'Aquitaine, Highland Cattle, Dexter, Piemontese, Galloway eller Salers samt kyr med far som er reinrasa kjøtt-Simmental.

Foretak som er eid av deltaker i samdrift i kumelkeproduksjon og som driver separat kjøttfeproduksjon utenom samdrifta, kan bare gis driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon for kyr som tilfredsstillter rasekriteriet i avsnittet over. Det er også en forutsetning at samdrifta ikke disponerer slike dyr og at det ikke er driftsfellesskap med samdrifta. Kravene til kjøttferase gjelder også foretak som driver storfekjøttproduksjon på eiendom hvor annet foretak driver kumelkproduksjon, eller på eiendom eid helt eller delvis av deltaker i samdrift i kumelkproduksjon. Se også veiledningsheftet kapittel 3.10.2.

8 Miljøkrav

I forskriften § 8 heter det:

Med mindre kommunen samtykker, kan foretak som mottar produksjonstilskudd ikke foreta inngrep som er av betydning for kulturlandskapet. Som inngrep regnes ikke tiltak som må sees på som normal skjøtsel av eiendommen.

Mot vassdrag med årssikker vannføring og mot kanaler uten årssikker vannføring skal det settes igjen en vegetasjonssone på minst 2 meter, målt horisontalt, regnet ved normalvannføring. Slik vegetasjonssone kan ikke jordarbeides.

Dersom jorda på en landbrukseiendom som foretaket disponerer, ligger i et område med erosjonsfare og innenfor nedbørsfelt til sårbart vassdrag eller sårbart kystområde, kan fylkesmannen bestemme at foretaket må følge bestemte jordarbeidingsrutiner eller gjennomføre lignende tiltak. Tiltakene kan fastsettes i forskrift.

For brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av denne paragrafen, gjelder § 12 om avkorting tilsvarende.

I følge forskriften § 8 er det visse miljøkrav som må være oppfylt for å få fullt tilskudd. Miljøkrav knyttet til produksjonstilskudd skal bidra til en mer miljøvennlig jordbruksproduksjon ved at miljøverdier i landbrukets kulturlandskap ivaretas og at forurensningen fra jordbruket reduseres.

Dersom disse kravene ikke oppfylles kan tilskuddet holdes tilbake inntil forholdene er rettet, eller det kan avkortes, jf. siste ledd.

8.1 Inngrep i kulturlandskapet

For å kunne motta fullt produksjonstilskudd skal det ikke foretas inngrep som er av betydning for kulturlandskapet. Med inngrep i kulturlandskapet menes endringer som vil ha varige, uheldige konsekvenser for landskapsbildet, og som bidrar til å forringe enten viktige enkeltelementer eller helheten i et landskapsmiljø.

Som inngrep av betydning for kulturlandskapet regnes blant annet:

- kanalisering og lukking av elver, bekker og grøfter,
- oppdyrking av skogbryn, kantsoner og andre restarealer mot innmark,
- fjerning av åkerholmer, steingjerder og gamle rydningsrøyser,
- planering av jordbruksarealer,
- oppdyrking eller fjerning av ferdselsårer,
- sprøyting av kantvegetasjon og åkerholmer, med mindre dette er et ledd i skjøtselen av kulturlandskapet.

Det kan likevel foretas normal skjøtsel av eiendommen, blant annet:

- regelmessig bunn- og siderensking av elver, bekker og grøfter,
- skjøtsel av trær og busker (hogst, tynning, skjæring med videre),
- tiltak for nødvendig kryssing med redskap.

Merk likevel at det er satt egne kriterier i forhold til vegetasjonssone langs vassdrag, se § 8 andre ledd.

Bestemmelsen gir kommunen adgang til å innvilge søknad om produksjonstilskudd, til tross for at foretaket har foretatt inngrep av betydning for kulturlandskapet. Dette forutsetter at det er gitt

tillatelse til slikt inngrep. Dersom det foretas inngrep i kulturlandskapet, på tross av at det ikke er gitt en slik tillatelse (dvs i strid med denne bestemmelsen), kan produksjonstilskuddet avkortes etter reglene i forskriften § 12, jf. § 8 fjerde ledd. Dette gjelder avkorting i produksjonstilskuddet til det foretaket som har stått bak inngrepet. Ved mindre inngrep kan kommunen likevel godta å utbetale produksjonstilskudd uten slik avkorting, dersom den etter en samlet vurdering finner at kravene til bevaring av kulturlandskapet medfører betydelige driftsøkonomiske og driftsmessige ulemper.

Bestemmelsen gir imidlertid ikke kommunen noen egen hjemmel til å tillate inngrep i kulturlandskapet. Inngrep i kulturlandskapet styres for øvrig av annen lovgivning, som for eksempel jordlova, vannressursloven (lov 24. november 2000 nr. 82), naturmangfoldloven (lov 19. juni 2009 nr.100), kulturminneloven (lov 9. juni 1978 nr. 50) og plan- og bygningsloven (lov 27. juni 2008 nr. 71). Kommunenes tiltaksstrategier og fylkets regionale miljøprogram vil også legge begrensninger med hensyn på hvilke inngrep som kan foretas.

8.2 Vegetasjonssone

I henhold til § 8 andre ledd er det krav om 2 meters vegetasjonssone som ikke skal jordarbeides, mot vassdrag og kanaler, for å motta fullt produksjonstilskudd. Dette kravet gjelder ikke mot kanaler som er etablert som drenering på profilerte arealer.

Kravet om vegetasjonssone samsvarer med kravet i vannressursloven § 11, der det er fastsatt at det skal opprettholdes en slik vegetasjonssone langs vassdrag. Kravet om kantvegetasjon hindrer ikke at sonen kan høstes ved hogst eller på annen måte, men høstingen må ikke medføre biotopendring, jf. Ot.prp.nr.39 (1998-1999) s. 331.

8.3 Erosjonsutsatte områder

I § 8 tredje ledd er fylkesmannen gitt hjemmel til å gjøre særlige vedtak, eller fastsette særlige forskrifter, for jordarbeiding der *«jorda på en landbrukseiendom ... ligger i et område med erosjonsfare og innenfor nedbørsfelt til sårbart vassdrag eller sårbart kystområde»*. Om forholdet mellom vedtak og forskrift, se nedenfor kapittel 8.3.5.

For at § 8 tredje ledd skal komme til anvendelse, må det for det første være erosjonsfare i området. Området med erosjonsfare må dessuten ligge i nedbørsfelt til sårbart vassdrag eller sårbart kystområde. «Nedbørsfelt» er et område som har avrenning til et vassdrag eller kystområde. Området må dermed ses i sammenheng med det sårbare vassdraget/kystområdet, det vil si resipienten som eventuell forurensning renner ut i. Alle områder har en viss erosjonsfare, men det er forurensningsfaren erosjonen medfører for resipienten som avgjør hvor grensen for å iverksette tiltak ligger.

8.3.1 Område med erosjonsfare

Erosjonsfaren for et område må avgjøres på bakgrunn av en konkret helhetsvurdering. Momenter som kan være av betydning i vurderingen er blant annet: jordsmonn, terrengforhold (topografi), dominerende driftsformer i jordbruket og andel åpen åker/gras, værforhold, hvor vassdragsnære jordbruksarealene er, om det fins vegetasjonssoner mot vassdrag, omfanget av drenering og hydro-tekniske anlegg samt omfanget av planerte arealer og kvaliteten på disse. Erfaringsmessig er planerte arealer mer erosjonsutsatt, men blant annet kvaliteten på planeringsarbeidet, spesielt med hensyn til hydrotekniske anlegg, er avgjørende for om dette er tilfelle. Planerte arealer bør derfor vurderes særskilt. Når en vurderer erosjonsfaren bør en også være oppmerksom på om det renner mye vann fra tilgrensende arealer (skogarealer, tettstedsarealer). Dette kan føre til periodevis stor avrenning og gi erosjonsproblemer i for eksempel bekkeløp og hydrotekniske anlegg.

Ved vurdering av forurensningsfaren for vassdraget/kystområdet (resipienten) ved avrenning av jord, næringsstoffer eller plantevernmidler fra et område må det også tas hensyn til måten vannet renner på

fra området og til vassdraget/kystområdet. Momenter av betydning er blant annet avstanden til vassdraget/kystområdet, høydeforskjellen, dreneringstilstanden og omfang av nedløpskummer, bruk av åpne avløp eller lukkede rør for å føre vannet ut av området og om det fins naturlige eller konstruerte sedimentasjonssteder. På flate, rolige partier kan mye jord holdes tilbake (sedimentere) i vannløpet, men kan likevel seinere skylles ut i flomperioder. Stor avstand til vassdraget eller kystområdet vil normalt være positivt for tilbakeholdelse av jord med videre.

8.3.2 *Sårbart vassdrag*

Med «sårbart vassdrag» menes i denne sammenheng vassdrag som er spesielt sårbare for tilførsler av jordpartikler, næringsstoffer og plantevernmidler. «Sårbart» reflekterer at vassdraget er utsatt for større belastning enn hva som er akseptabelt ut fra vannfaglige kriterier. I forbindelse med forskrift 15. desember 2006 nr. 1446 om rammer for vannforvaltningen (vannforvaltningsforskriften) vil alle vannforekomster bli vurdert i forhold til kvalitet, det vil si økologisk status, og behov for tiltak. Denne vurderingen vil være et nyttig hjelpemiddel for å vurdere om vassdraget kan anses som «sårbart». Videre vil fylkesmannens utforming av regionale miljøprogram og kommunenes tiltaksstrategier for miljøarbeidet i kommunen være retningsgivende i vurderingen av om et vassdrag kan anses som «sårbart». I denne sammenheng er også de ulike brukerinteressene knyttet til vassdraget, og eventuelle spesielle behov med hensyn til vannkvalitet, viktig å ta hensyn til ved vurdering av sårbarhet og behov for tiltak.

Nordsjødeklarasjonen og EUs Nitratdirektiv definerer også hva som er «sårbart kystområde» med utgangspunkt i formålene for deklarasjonen/direktivet. De vurderinger som er gjort i denne sammenheng skal legges til grunn i tilskuddssammenheng for de områdene som hører inn under deklarasjonen/direktivet¹. For de kystområdene som ikke hører inn under deklarasjonen/direktivet gjelder samme vurdering som for «sårbart vassdrag».

Dersom det er fare for erosjon som kan medføre forurensingsfare i sårbare vassdrag/kystområder kan fylkesmannen bestemme at foretaket eller foretakene i området som forskriften gjelder for skal følge «bestemte jordarbeidingsrutiner eller gjennomføre lignende tiltak» for å få fullt tilskudd.

8.3.3 *Bestemte jordarbeidingsrutiner eller lignende tiltak*

Med «bestemte jordarbeidingsrutiner eller lignende tiltak» forstås jordarbeidingstiltak som fører til redusert erosjonsrisiko. Aktuelle jordarbeidingstiltak vil særlig være:

- stubbåker (ingen jordarbeiding om høsten),
- lett høstharving med for eksempel krav om en viss halmdekning,
- direktesåing - eventuelt etter forutgående lett høstharving,
- grasdekte vannveier/vegetasjonssoner i dråg på jordet, på tvers av fallretningen i lange hellinger eller langs vassdrag,
- fangvekster²,
- unnlåte å pløye i dråg/forsenkninger i terrenget på jordet eller nær vassdrag eller kystområder.

¹ Nordsjødeklarasjonen omfatter alt landareal som drenerer til kyststrekningen svenskegrensa – Lindesnes. Dette kystområdet er definert som sårbart område etter Nordsjødeklarasjonen og det er satt mål for reduserte tilførsler av blant annet fosfor og nitrogen. EUs Nitratdirektiv omfatter alt landareal som drenerer til kyststrekningen Hvaler- Singlefjorden (nedbørfeltet til Glomma) og Indre Oslofjord. Dette kystområdet er definert som sårbart i henhold til EUs nitratdirektiv og forutsetter at det tas spesielle hensyn med hensyn til nitrogentilførsler.

² Fangvekster vil være naturlig å vurdere, for eksempel i forhold til sårbare sjøområder, selv om det ikke direkte er et jordarbeidingstiltak.

Det kan også tenkes andre aktuelle tiltak, som for eksempel jordarbeidingsretning/såretning og tidspunkt for eventuell jordarbeiding om høsten. Disse tiltakene har en noe mer begrenset effekt generelt, men kan være aktuelle å vurdere i spesielle tilfeller.

Ved fastsettelse av bestemte krav til jordarbeiding kan det for eksempel være aktuelt å differensiere kravene etter arealenes erosjonsrisiko, se nedenfor om forholdsmessighet. Det er utarbeidet hjelpemidler for bestemmelse av erosjonsrisiko, blant annet erosjonsrisikokart fra Norsk institutt for skog og landskap hvor alle kartlagte arealer er inndelt i 4 klasser for erosjonsrisiko ved høstpløying. Både Norsk institutt for skog og landskap og Bioforsk har aktuelle hjelpemidler for vurdering av erosjonsrisiko. Det kan også være aktuelt å vurdere spesielle krav i bestemte produksjoner, som for eksempel grasdekte vannveier i høstkorn. For å oppnå tilstrekkelig effekt på utsatte arealer kan det i noen tilfeller være aktuelt å iverksette kombinasjoner av flere tiltak.

Tiltak som det ikke er aktuelt å fastsette etter § 8 tredje ledd er investeringstiltak som for eksempel drenering, utbedring av hydrotekniske anlegg (kummer, lukkinger, avskjæringsgrøfter, mv), og etablering av fangdammer mv.

8.3.4 Forholdsmessighet

Det må være forholdsmessighet mellom tiltaket og det som oppnås. Det må foretas en avveining mellom betydningen av tiltaket for vassdraget/kystområdet og ulempene tiltaket medfører for foretaket eller foretakene. Momenter i denne vurderingen er i hvor stor grad tiltaket er en inngripen i foretakenes virksomhet, blant annet må foretakenes kostnader ved gjennomføringen av de aktuelle tiltakene vurderes opp mot tiltakets effekt i vassdraget/kystområdet. I vurderingen av foretakenes kostnader vil det være naturlig å se på hvilke muligheter foretakene har til å tilpasse seg tiltakene. Eksempelvis er direktesåing et tiltak som krever spesielt utstyr, og må vurderes deretter, for eksempel om dette utstyret allerede er tilgjengelig for foretaket. Foretakets kostnader må også ses i sammenheng med andre virkemidler. Hvis foretakene kan få støtte til tiltaket i for eksempel regionalt miljøprogram, vil dette være et moment som taler for at tiltaket ikke er så inngripende for foretakene.

8.3.5 Enkeltvedtak eller forskrift

Dersom det er aktuelt med tiltak på et eller noen få skifter, er det mest hensiktsmessig at dette fastsettes ved enkeltvedtak som gjelder for det foretaket som disponerer skiftene. Forvaltningslovens regler om enkeltvedtak i kapittel IV-VI gjelder. Dersom det er aktuelt med tiltak knyttet til et større område (nedbørsfelt) vil det være mer naturlig å utarbeide forskrift. Forvaltningslovens regler om forskrifter i kapittel VII gjelder.

8.4 Sanksjonering ved brudd på bestemmelser om miljøkrav

Brudd på disse bestemmelsene om miljøkrav kan sanksjoneres etter forskriften § 12. Denne bestemmelsen omhandler både tilbakehold av tilskudd og avkorting av tilskudd, jf. omtale i kapittel 12. Slik sanksjonering kan også iverksettes ved brudd på regionale miljøkrav, fastsatt i regional forskrift etter § 8 tredje ledd.

9 Søknad og utbetaling

I forskriften § 9 heter det:

Søknad skal fremsettes på søknadsskjema fastsatt av Statens landbruksforvaltning. Søknadsfristene er 20. august og 20. januar. Bestemmelser om reduksjoner i tilskudd ved for sent levert søknad kan fastsettes i eller i medhold av jordbruksoppgjøret. Foretak som søker produksjonstilskudd må oppgi organisasjonsnummer.

Innvilget tilskudd utbetales til det foretaket som fremsatte søknaden. Tilskuddet kan ikke overdras til eie eller pant.

Søknadsfristene er 20. august og 20. januar. I jordbruksavtalen er det gitt bestemmelser om reduksjoner i tilskuddet ved for sent levert søknad. Med mindre det er gitt dispensasjon fra søknadsfristen, blir det ved beregning av produksjonstilskudd foretatt en reduksjon i tilskuddet med kr 1 000 per virkedag etter fristens utløp. Søknader som leveres seinere enn en måned etter søknadsfristen, skal avvises hvis det ikke er gitt dispensasjon fra søknadsfristen, jf. Jordbruksavtale 2013-2014 kapittel 7.1.1. Det er søkers eget ansvar at søknaden leveres i rett tid. For å regnes som levert i rett tid, må søknaden være poststempelt seinest på dato for søknadsfristen, levert landbrukskontoret før åpningstidens slutt på datoen for søknadsfristen, eller levert elektronisk via www.altinn.no før midnatt på datoen for søknadsfristen. Dersom søknadsfristen faller på en lørdag eller søndag, forlenges fristen til påfølgende mandag. Om dispensasjon, se kapittel 10.2.

Hvilke tilskudd det kan søkes om ved den enkelte søknadsomgang går fram av jordbruksavtalen. Se også veiledningsheftet kapittel 1.3.

Etter § 9 andre ledd skal tilskuddet utbetales til det foretaket som fremsatte søknaden, og det kan ikke overdras til eie eller pant. Dette innebærer at tilskuddet ikke kan utbetales til andre enn til det foretaket som søkte tilskudd. I det tilfellet at det foretaket som fremsatte søknaden om produksjonstilskudd er slettet vil det ikke være grunnlag for utbetaling.

I tilfeller der innehaver av foretaket som søkte produksjonstilskudd er død vil produksjonstilskuddet kunne utbetales til foretaket som søkte tilskudd. I tilfeller der innehaver av foretaket er død kort tid før søknadsfristen, vil dødsboet (v/ avdødes arvinger) i enkelte tilfeller kunne søke om tilskudd på avdødes foretak/organisasjonsnummer. Forutsetningen for dette er at avdødes foretak fortsatt er registrert i Enhetsregisteret, og at avdødes dødsbo ennå ikke er gjort opp. For nærmere om saksbehandling av slike tilfeller, se saksbehandlingsrundskrivet 13/1-2 kapittel 14.8.

10 Administrasjon, dispensasjon og klage

I forskriften § 10 heter det:

Vedtak om produksjonstilskudd fattes av kommunen. Fylkesmannen kan i særlige tilfeller dispensere fra reglene i denne forskriften.

Vedtak fattet av kommunen kan påklages til fylkesmannen. Vedtak fattet av fylkesmannen kan påklages til Statens landbruksforvaltning.

Statens landbruksforvaltning kan gi utfyllende bestemmelser til forskriften.

Bestemmelsen gir regler om vedtak, dispensasjon og klage, og dessuten at det kan gis utfyllende bestemmelser til forskriften.

10.1 Vedtak

Det er kommunen som fatter vedtak om produksjonstilskudd. **Ved sentral utbetaling kommer kommunens vedtak til uttrykk ved godkjenning av PT-5030 Netto utbetalingsliste, sammenholdt med avkortinger ved feilopplysninger og regelverksbrudd som kommunen har gjort.** I praksis vil dette ofte bestå i en stilltiende aksept fra kommunens side. Like fullt er dette kommunens vedtak, noe som også kommer til uttrykk gjennom de tilskuddsbrevene som sendes ut. Se for øvrig rundskriv 13/1-2 kapittel 9 for en mer utfyllende fremstilling av saksbehandlingsrutinene ved kommunens vedtak.

Naturmangfoldloven (lov 19. juni 2009 nr 100) § 7 krever at prinsippene i naturmangfoldloven legges til grunn ved utøving av offentlig myndighet, «herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd». Det er her tale om tilskudd som har innvirkning på naturmangfoldet – typisk tiltaksrettede tilskudd der tiltaket kan gi slik innvirkning. Produksjonstilskudd i jordbruket og avløsertilskudd ferie og fritid er ikke å regne som slikt tiltaksrettet tilskudd.

10.2 Dispensasjon

10.2.1 Generelt

At fylkesmannen «i særlige tilfeller» kan «dispensere fra reglene i denne forskriften» innebærer at det *kun* kan gis dispensasjon fra forskriftens krav. Det kan med andre ord ikke gis dispensasjon fra bestemmelsene fastsatt i jordbruksoppgjøret, herunder tilskuddsatser, soner og registreringsdato.

Det er bare fylkesmannen som kan gi dispensasjon. Kommunen kan ikke innvilge dispensasjon fra noen av forskriftens bestemmelser.

Vi gjør oppmerksom på at det i Jordbruksavtale 2013-2014 også finnes bestemmelser som gir fylkesmannen anledning til å gi dispensasjon fra jordbruksavtalens krav. Dette gjelder

- kravet til avgrensning av innmarksbeite med gjerde mot utmark, jf. Jordbruksavtale 2013-2014 kapittel 7.8.4, og
- kravet til grønngjødsling av økologisk areal og areal i 2. karensår, jf. Jordbruksavtale 2013-2014 kapittel 7.10.

Det skal i hvert enkelt tilfelle foretas en konkret skjønnsmessig helhetsvurdering av om det foreligger tilstrekkelige grunner til å innvilge dispensasjon eller ikke. I helhetsvurderingen må det tas hensyn til alle forhold som kan ha betydning i saken, både forhold som taler for og forhold som taler mot at dispensasjon skal gis. Rimelighetshensyn skal vurderes, og gis stor vekt i vurderingen. Vurderingen må gå fram av vedtakets skriftlige begrunnelse, jf. forvaltningsloven § 25 tredje ledd.

Bakgrunnen for at dispensasjoner kan innvilges, er at det i enkelte tilfeller anses for urimelig at søker ikke kan gis tilskudd, for eksempel i en oppstartsperiode. Dispensasjon kan gis dersom det foreligger en spesiell forbigående årsak til at vilkårene ikke er oppfylt. En søker kan gis dispensasjon i en kort periode, inntil virksomheten tilfredsstillende oppfylter forskriftens krav. Det skal ikke gis varige dispensasjoner.

Det skal ikke innvilges dispensasjon fordi søker hevder at han ikke kjenner bestemmelsene i forskriften. Det er søkers eget ansvar å holde seg oppdatert om de til enhver tid gjeldende regler.

Rundskriv 13/1-2 kapittel 6 omhandler Fylkesmannens registrering av dispensasjoner mv. Det er koder for dispensasjoner og merking av søknader der det skal tas spesielle hensyn i de maskinelle kontrollene eller som skal ha tilskudd beregnet etter egne regler. En søknad der det er registrert

kode(r) kan kontrolleres maskinelt uten feilmelding og tilskudd beregnes før sentral utbetaling. Som eksempel kan brukes et foretak som er innvilget dispensasjon fra bestemmelsene om søknadsfrist. Ved registrering blir søknaden merket med kode 1, og tilskudd blir beregnet uten reduksjon på 1000 kr per virkedag selv om søknaden er levert etter fristen.

SLF har fastsatt koder for de vanligste årsakene til dispensasjoner. Vi gjør oppmerksom på at dispensasjonskodene angitt i rundskriv 13/1-2 kapittel 6. ikke setter rettslige begrensninger i forhold til forskriften for hva det kan innvilges dispensasjon for. Hvis fylkesmannen gir dispensasjon fra andre bestemmelser enn dem som er nevnt i rundskriv 13/1-2, må søknaden stoppes, ferdigbehandles manuelt og tilskuddet utbetales etter sentral utbetaling (manuell utbetaling).

10.2.2 Gjennomgang av de enkelte bestemmelser i forskriften

Det vil ikke være aktuelt å innvilge dispensasjon fra forskriften §§ 1 og 2. Dette er formålsbestemmelser der vilkårene for å innvilge dispensasjon ikke vil være til stede.

Etter forskriften § 3 kreves det at foretak som søker om tilskudd er registrert i Enhetsregisteret innen søknadsfristen. SLF er kjent med at ulike forhold utenfor søkers kontroll kan føre til at søker ikke er blitt registrert som foretak i Enhetsregisteret innen søknadsfristen. I slike tilfeller kan det gis dispensasjon. Det vil for eksempel være rimelig å gi dispensasjon til foretak som har søkt om registrering i Enhetsregisteret i rimelig tid før søknadsfristen, men som på grunn av lang saksbehandlingstid hos Enhetsregisteret ikke er blitt innregistrert før søknadsfristen. Søker må kunne dokumentere at registreringsmelding er sendt til Enhetsregisteret i rimelig tid før søknadsfristen. En slik dispensasjon registreres med dispensasjonskode 35, se rundskriv 13/1-2.

Etter forskriften § 3 kreves det videre at foretak som søker om tilskudd er registrert som merverdiavgiftspliktige innen søknadsfristen eller har hatt en omsetning på til sammen minimum kr 20 000 i løpet av de siste 12 måneder før registreringsdatoen. Rett og plikt til å registrere seg som merverdiavgiftspliktig oppstår den måned foretaket oppnår kr 50 000 i omsetning i løpet av en periode på 12 måneder.

Det kan gis dispensasjon fra kravet om omsetning. Dersom en søker på registreringsdato har tilstrekkelig antall daa areal og/eller dyr til at han vil komme opp i en omsetning på minimum kr 20 000 når han får omsatt sine produkter, for eksempel gjennom salg av korn, frukt eller bær, slakt eller melk, kan det være rimelig å innvilge dispensasjon. En slik dispensasjon registreres med dispensasjonskode 37, se rundskriv 13/1-2.

Behov for slik dispensasjon vil normalt foreligge i opptil 2 søknadsomganger, i spesielle tilfeller flere. En person som overtar en virksomhet med kornproduksjon for eksempel i november, vil neppe komme opp i en omsetning på minimum kr 20 000 før avlingen er høstet påfølgende år. I et slikt tilfelle ville det være aktuelt å innvilge dispensasjon ved søknadsomgangen 20. august. En person som overtar en virksomhet med sau 1. januar vil ha behov for dispensasjon ved søknadsomgangen 20. januar og 20. august, inntil han får levert slakt. Grunnlaget for at det gis dispensasjon er at antall dyr/daa areal på registreringsdato tilsier at omsetningen vil komme opp i minimum kr 20 000 ved første høsting av avling/naturlige slaktetidspunkt. I grovfôrbasert husdyrproduksjon som sauehold hvor en naturlig oppstartrekkefølge kan være dyrking av grovfôr om sommeren før anskaffelse av dyr om høsten, kan det også være rimelig å innvilge dispensasjon selv om foretaket bare har arealer og ingen eller få dyr på registreringsdato, men kan dokumentere anskaffelse av dyr i tilstrekkelig omfang på høsten.

Det skal imidlertid ikke gis dispensasjon dersom foretaket legger opp til en gradvis utvidelse av produksjonen for først på noe sikt å oppnå et antall dekar og dyr som vil gi en omsetning på minimum kr 20 000. I slike tilfeller skal dispensasjon først innvilges når antall dekar og/eller dyr er tilstrekkelig.

Ved oppstart av ny produksjon vil behovet for dispensasjonsperiode være varierende avhengig av hva slags produksjon som startes opp. Eksempelvis vil en oppstartsprosess med oppal av storfe til melkeproduksjon kunne ha behov for dispensasjon fra omsetningskravet utover 3 søknadsomganger. Finner Fylkesmannen at det foreligger særlige grunner til å innvilge dispensasjon lengre enn for 3 søknadsomganger, må det foretas en ny vurdering og innvilgelse når disse 3 søknadsomgangene har forløpt. Hvis grunnen til at et foretak ikke har hatt en omsetning på minimum kr 20 000 er tap av husdyr på grunn av rovdyr, foreligger det en spesiell forbigående årsak til at kravet til omsetning ikke er oppfylt. I slike tilfeller vil det være rimelig å gi dispensasjon.

Når det gjelder reglene i § 4, er formålet med disse å hindre at søkere henter ut mer tilskudd enn de i realiteten er berettiget ved å søke tilskudd gjennom flere foretak. Bestemmelsens karakter tilsier derfor at det i utgangspunktet ikke kan innvilges dispensasjon fra reglene i § 4. En slik dispensasjon vil i de aller fleste tilfeller medføre en uønsket omgåelse av jordbruksavtalens bestemmelser om toppavgrensninger og strukturtillegg i tilskuddene. I et tilfelle der det er søkt separat i god tro, og søkerne faktisk ikke henter ut mer tilskudd ved å søke gjennom flere foretak, kan det likevel være grunnlag for å gi dispensasjon fra begrensningene for utmåling av tilskudd. Dette må avveies mot omfanget av den felles driften og behovet for en felles organisering for framtiden.

Det kan i utgangspunktet ikke innvilges dispensasjon fra forskriften §§ 5, 6 og 7. Se likevel nedenfor om virksomhetsoverdragelse og tilskudd til husdyr for lam/kje, slaktegris, samt tilskudd til grønt- og potetproduksjon i Nord-Norge.

Det er ikke hjemmel til å gi dispensasjon fra kravet om at dyr skal ha beitet et bestemt antall uker for å kunne inngå i beregningsgrunnlaget for tilskudd til dyr som beiter, fordi kravet om beitetid er fastsatt i jordbruksavtalen. Dette gjelder også tilskudd til bevaringsverdige storfe, når foretaket bare har vanlig NRF. Det kan heller ikke gis dispensasjon fra kravet om at frukt, bær, veksthusgrønnsaker (inkludert salat på friland) og potet dyrket i Nord-Norge skal være omsatt gjennom godkjent omsetningsledd.

Ved virksomhetsoverdragelse kan det i enkelte tilfeller være rimelig at det gis dispensasjon, enten fra kravet om at foretaket må drive «vanlig jordbruksproduksjon» på registreringsdato (jf. § 3), eller fra kravet til å «disponere» dyr eller areal på registreringsdato (jf. §§ 5-7). Dette gjelder i forhold til tilskudd til husdyr for slakta lam/kje, slaktegris, samt tilskudd til grønt- og potetproduksjon i Nord-Norge. Disse tilskuddene gis på bakgrunn av slakt, solgte livgriser med levendevekt på minst 50 kg eller produkter som er levert foregående kalenderår.

I et tilfelle der foretaket har avviklet sin jordbruksproduksjon foregående år, men fortsatt er registrert i Enhetsregisteret 20. januar det året det søkes om tilskudd, vil det kunne være rimelig at foretaket som har overdratt virksomheten kan få tilskudd for leverte slakt, solgte livgriser med levendevekt på minst 50 kg og planteprodukter ved søknadsomgangen 20. januar neste år. I disse tilfellene kan det dispenseres fra kravet om at foretaket må drive «vanlig jordbruksproduksjon» på registreringsdatoen. En slik dispensasjon registreres med dispensasjonskode 40, se rundskriv 13/1-2.

Foretak som er opphørt i Enhetsregisteret 20. januar det året det søkes om tilskudd, kan ikke gis produksjonstilskudd. Men dersom virksomheten er overdratt til et nytt foretak vil det kunne være rimelig at det nye foretaket gis tilskudd på grunnlag av leveranser fra det opphørte foretaket. I disse

tilfellene kan det dispenseres fra vilkårene om å disponere dyr eller arealer i §§ 6 og 7. En slik dispensasjon registreres med dispensasjonskode 41, se rundskriv 13/1-2.

Det foreligger ikke noe behov for å innvilge dispensasjon fra kravene i § 8, siden kommunen kan samtykke til at det foretas inngrep i strid med vilkårene.

Det er søkers eget ansvar å sørge for at søknaden blir levert til kommunen til rett tid. Fylkesmannen kan gi dispensasjon fra søknadsfristen i § 9 dersom søker ikke kan lastes for at søknaden ikke ble levert innen fristen. Søkere av produksjonstilskudd er selvstendig næringsdrivende, og det kreves at de setter seg inn i fristene som gjelder for søknad om produksjonstilskudd. Dette gjelder også nye søkere. Søknadsfristen går fram både av forskriften og jordbruksavtalen, og den kunngjøres hvert år i god tid før søknadsfristen går ut.

Det skal ikke gis dispensasjon fra søknadsfristen dersom søker ikke har gjort tilstrekkelig selv for å sikre seg at søknaden ble levert i tide. Det skal for eksempel ikke gis dispensasjon dersom søker har forlagt eller glemt søknaden, har reist på ferie eller ikke har mottatt søknadsmateriell. Det samme gjelder dersom en søker har gitt en annen i oppdrag å levere søknaden, og denne medhjelperen ikke har levert søknaden i tide. Dersom søknaden er sendt per post, må søker kunne dokumentere at søknaden er levert til postkontoret i tide. Tilsvarende vil kvittering for levert elektronisk søknad kunne tjene som dokumentasjon for når søknaden faktisk ble levert. Det kan være aktuelt å innvilge dispensasjon dersom søker ikke er i stand til å vareta sine interesser på grunn av ulykker, alvorlig sykdom, sykehusopphold og lignende.

Det forholdet at oversittelse av søknadsfristen får økonomiske konsekvenser for søker kan derimot ikke regnes som «særlige tilfeller» som gir grunnlag for dispensasjon, da dette vil være naturlige følger av bestemmelsene i jordbruksavtalen. Prinsippene om trekk ved for seint levert søknad, og avvisning av søknader som er levert seinere enn én måned etter søknadsfristen, er også fastsatt i jordbruksavtalen. At oversittelse av søknadsfristen får økonomiske konsekvenser må dermed anses som en påregnelig risiko for søker.

Øvrige bestemmelser i §§ 9-11 er administrative bestemmelser der vilkårene for å gi dispensasjon ikke vil være til stede. Bestemmelsene i §§ 12-14 er utpreget skjønnsmessige, noe som gjør dispensasjon lite aktuelt.

10.3 Klage

Kommunens vedtak om produksjonstilskudd, samt fylkesmannens vedtak om dispensasjon, kan påklages. Det samme gjelder i de tilfeller der fylkesmannen har grepet inn i saken og omgjort kommunens vedtak, jf. forvaltningsloven § 35. Se for øvrig rundskriv 13/1-2 kapittel 10 for mer utfyllende fremstilling av saksbehandlingsreglene.

10.4 Utfyllende bestemmelser til forskriften

Statens landbruksforvaltning kan gi utfyllende bestemmelser til forskriften. Dette skjer primært gjennom rundskriv, for eksempel ved rundskriv om kommentarer til reglene om produksjonstilskudd og avløsertilskudd.

11 Opplysningsplikt og kontroll

I forskriften § 11 heter det:

Foretak som ytes produksjonstilskudd plikter å gi alle nødvendige opplysninger som kommunen, fylkesmannen eller Statens landbruksforvaltning krever.

Kommunen, fylkesmannen og Statens landbruksforvaltning fører tilsyn med at utbetaling av produksjonstilskudd er riktige, og har adgang til all bokføring, korrespondanse og opptegnelser som vedkommer foretakets produksjonstilskudd. Opplysninger gitt i forbindelse med søknad om tilskudd kan også kontrolleres ved telling og måling på de landbrukseiendommer som foretaket disponerer.

Bestemmelsen gir tilskuddsforvaltningen hjemmel til å kreve de opplysninger som måtte være nødvendige for å kunne behandle og avgjøre den enkelte søknad, og den pålegger tilskuddsmottaker en plikt til å legge fram disse opplysningene. Se også rundskriv 13/1-2 kapittel 5.4 for nærmere informasjon om hvilke opplysninger SLF krever, samt for gjennomføring av kontrollen.

I et tilfelle der søker nekter å legge fram nødvendig dokumentasjon er det begrenset hvilke tvangsmidler forvaltningen har for å tvinge dokumentene framlagt, men nektelsen vil kunne få konsekvenser for tilskuddet. I det tilfellet at tilskuddet ennå ikke er utbetalt risikerer søker at utbetalingen blir stoppet eller redusert. Det kan være tilfeller der den etterspurte dokumentasjonen vil være nødvendig for å få saken tilstrekkelig opplyst, jf. forvaltningsloven § 17. Tilskuddet vil da ikke kunne utbetales før dokumentasjonen legges fram. Ved å nekte å legge fram dokumentasjon risikerer søker også at dette styrker en mistanke om et driftsfellesskap, og at tilskudd dermed nektes utbetalt. Se også kapittel 4.2.5.

Bestemmelsen forutsetter også at tilskuddsforvaltningen kan gjennomføre etterfølgende kontroll av at tilskuddsutbetalingen har vært riktig. Både ved forhåndskontroll og etterfølgende kontroll kan denne gjennomføres på stedet, ved telling og måling på den eller de landbrukseiendommer som foretaket disponerer.

Dersom foretaket, også ved en etterfølgende kontroll, nekter å legge fram dokumentasjon, vil dette kunne styrke mistanken til at det har foregått noe ulovlig. Det må da vurderes om det er grunnlag for å kreve tilbakebetaling av utbetalt tilskudd, eventuelt motregning i seinere tilskuddsutbetalinger, se rundskriv 8/12.

12 Tilbakehold og avkorting ved regelverksbrudd

I forskriften § 12 heter det:

Dersom foretaket driver eller har drevet sin virksomhet i strid med regelverk for jordbruksvirksomhet, kan hele eller deler av tilskuddet holdes tilbake inntil forholdet er rettet. Er det ved overtredelsen av slikt regelverk utvist grov uaktsomhet eller forsett, kan hele eller deler av tilskuddet som tilfaller foretaket avkortes.

12.1 Generelt

Formålet med bestemmelsen om tilbakehold av produksjonstilskudd, eventuelt avkorting i tilskuddet, er å markere at en ikke ønsker å støtte ulovlig jordbruksdrift, men derimot bidra til at driften gjøres lovlig. Videre vil det kunne virke støtende på allmennheten at staten støtter jordbruksvirksomhet som utøves på en slik måte.

Ved innføring av ny forskrift i 2002 ønsket en å unngå at tidligere praksis på området med avkorting i produksjonstilskudd ble videreført, der avkorting i produksjonstilskudd ofte ble benyttet i stedet for å benytte de sanksjonene som finnes i det regelverket som var brutt. Den klare hovedregel er nå at man skal benytte de sanksjonsregler som er hjemlet i det regelverk som er overtrådt.

12.1.1 Regelverk for jordbruksvirksomhet

For at § 12 skal komme til anvendelse må «regelverk for jordbruksvirksomhet» være overtrådt, herunder også vilkårene i denne forskriften. Det kan være tilfeller der foretaket har handlet i strid med vilkår i lov/forskrift, og det kan være tilfeller der foretaket har nektet å rette seg etter offentlige pålegg med hjemmel i lov/forskrift. De forvaltningsmessige reaksjonene etter § 12 kan bare iverksettes der utøvelse av jordbruksvirksomhet er det karakteristiske for bruddet. Regler som tilfeldigvis også gjelder for jordbruksvirksomhet kan ikke benyttes som grunnlag for å anvende § 12. Brudd på helseregler, sikkerhetsregler, skatteregler eller regnskapslovgivning vil ikke være relevant for anvendelse av § 12, men miljøovertredelser kan være det.

12.1.2 Bruddet må være endelig konstatert av fagmyndighet

Før kommunen vurderer om § 12 skal anvendes må fagmyndigheten ha fattet et gyldig og endelig vedtak om at regelverk for jordbruksvirksomhet er overtrådt. Vedtaket må oversendes til kommunen. Vedtaket fra fagmyndighetene skal gjøre rede for sakens fakta, og i tillegg inneholde en vurdering av alvorligheten av regelverksbruddet. Dersom vedtaket fra fagmyndighetene mangler nødvendige opplysninger (som for eksempel om skyldvurdering og alvorligheten av overtredelsen, se kapittel 12.3) er det naturlig at kommunen kontakter vedkommende fagmyndighet for å få saken tilstrekkelig opplyst.

Brudd på miljøkrav etter forskriften § 8, herunder regionale miljøkrav, fastsatt i regional forskrift etter § 8 tredje ledd, kan også sanksjoneres etter forskriften § 12. Også i dette tilfellet må det først være fastslått at miljøkravene er brutt.

Der det etter det regelverket som er brutt for eksempel er ilagt et tvangsgebyr, vil dette kunne motregnes i produksjonstilskuddet dersom gebyret ikke blir betalt, jf. § 14 tredje ledd. En slik motregning vil også kunne gjøres i et tilskudd som er holdt tilbake. Men dette forutsetter at den myndigheten som har ilagt tvangsgebyret fremsetter begjæring om en slik framgangsmåte for inndrivning.

Ved grove brudd vil det også være mulig at det gjennomføres både trekk i tilskudd og sanksjoner etter det regelverket som er overtrådt. I en kjennelse av Gulating lagmannsrett fra 2007 tok retten stilling til spørsmålet om avkorting i produksjonstilskuddet sammen med tvangsgebyr og videre forfølgelse etter dyrevernsloven (nå: dyrevelferdsloven) var å anse som «dobbelstraff» i forhold til Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon (EMK) tilleggsprotokoll 7 artikkel 4, jf. Rettens gang 2007 s. 656. Lagmannsretten la her til grunn at avkorting i tilskuddet ikke kunne anses som straff, men at det måtte betraktes som en sivilrettslig og gjenopprettende konsekvens av landbruksdrift i strid med forutsetningene for tilskuddet.

12.2 Tilbakehold av tilskudd

Tilbakehold av tilskudd er en midlertidig reaksjon, med sikte på at søker skal innrette seg etter det regelverket som er brutt. Hele eller deler av tilskuddet kan holdes tilbake inntil forholdene er rettet opp. Eventuelt kan det utbetales tilskudd på det vilkår at midlene brukes til å rette opp forholdene, eventuelt med forbehold om omgjøring og tilbakebetaling (jf. forvaltningsloven § 35 femte ledd). Dette forutsetter at det i det konkrete tilfellet også er mulig å rette forholdene.

Kommunen skal i første omgang vurdere å anvende § 12 første punktum om *tilbakehold* av tilskuddet. Kommunen skal utvise et skjønn (jf. uttrykket «kan»). I dette skjønnnet skal kommunen både ta stilling til *om* tilskuddet skal holdes tilbake, og i tilfelle *hvor stor del* av tilskuddet som skal holdes tilbake. Kommunen har en selvstendig plikt til å vurdere om vilkåret om at vedkommende tilskuddsmottaker «driver eller har drevet sin virksomhet i strid med regelverk for jordbruksvirksomhet» er oppfylt i den enkelte sak. I vurderingen skal det legges betydelig vekt på fagmyndighetenes vurdering av om den aktuelle særlov anses overtrådt.

Dersom kommunen finner at den aktuelle særlov er overtrådt, må det på selvstendig grunnlag foretas en konkret, skjønnsmessig helhetsvurdering av hvor alvorlig regelbruddet er, sett i forhold til *produksjonstilskudd*. Kommunen må vurdere om det er rimelig å holde tilbake hele eller deler av tilskuddet. Det må gå fram av begrunnelsen for kommunens vedtak at det er foretatt en slik vurdering.

Under tiden vil det i en sak kunne være uavklarte forhold, for eksempel i spørsmålet om foretaket har brutt regelverk for jordbruksvirksomhet. Da kan det være grunnlag for å *avvente* vedtak om utbetaling av produksjonstilskudd for en kortere periode som kreves for å få saken tilstrekkelig opplyst, jf. forvaltningsloven § 17. Dette gjelder også avløsertilskudd ferie og fritid, se kapittel 22. Et vedtak må likevel fattes innen rimelig tid, sett i forhold til hva saken gjelder, jf. forvaltningsloven § 11a. En slik avventing av vedtaket må ikke forveksles med tilbakehold av tilskudd etter forskriften § 12.

12.3 Avkorting

I særlige tilfeller kan kommunen vurdere *avkorting* i tilskuddet etter § 12 andre punktum. For at avkortingsregelen skal komme til anvendelse kreves det at det ved overtredelsen av regelverk for jordbruksvirksomhet er utvist «grov uaktsomhet» eller «forsett». Avkortingsregelen er ment å benyttes i tilfeller der søker sterkt kan bebreides for brudd på regelverk tilknyttet jordbruksdrift. «Grov uaktsomhet» foreligger når søker er sterkt å bebreide for overtredelsen. «Forsett» foreligger når søkeren har handlet med hensikt.

Også her må kommunen foreta en selvstendig vurdering av om den aktuelle særlov er overtrådt, der det legges betydelig vekt på fagmyndighetenes vurdering. Med grunnlag i vedtakets beskrivelse av faktum og fagmyndighetenes vurderinger, skal kommunen også foreta en selvstendig vurdering både av utvist skyld og av overtredelsens karakter, sett i forhold til *produksjonstilskudd*.

Det må legges betydelig vekt på skyldvurderingen fra fagmyndighetene. Det er svært viktig at både skyld og alvorligheten av overtredelsen vurderes, fordi disse faktorene kan peke i hver sin retning. Det kan for eksempel anses som alvorlig å overtre en grunnleggende bestemmelse, men dette trenger ikke å være gjort på en måte som sterkt kan bebreides søker.

Dersom kommunen kommer til at overtredelsen har skjedd grovt uaktsomt eller forsettlig, kan tilskuddet avkortes helt eller delvis. Kommunen skal også her utvise et skjønn (jf. uttrykket «kan»). Også her skal kommunen både ta stilling til *om* tilskuddet skal avkortes, og i tilfelle *hvor mye*. Ved den konkrete vurderingen av hvor mye som skal avkortes må det foretas en forholdsmessighetsvurdering. Størrelsen på trekket og de driftsøkonomiske konsekvenser dette har for det aktuelle foretaket må vurderes opp mot hvor alvorlig regelbruddet er, sett i forhold til *produksjonstilskudd*.

12.4 Forhåndsvarsel mv.

Det følger av forvaltningsloven § 16 at søkeren må varsles om at oversendelsen av fagmyndighetenes vedtak til kommunen kan få konsekvenser for retten til produksjonstilskudd. Dersom fagmyndig-

hetene ikke har varslet søkeren om dette må kommunen sørge for at søkeren får slikt varsel. Se nærmere om forhåndsvarsel i rundskriv 13/1-2 kapittel 8.3.

Dersom kommunen, før vedtak om tildeling av tilskudd, finner at tilskuddet skal tilbakeholdes eller avkortes, fattes vedtak om dette som del av ordinær søknadsbehandling. Dersom kommunen allerede har fattet slikt vedtak, må vedtaket om tildeling av tilskudd omgjøres og tilbakebetaling kreves. En mulig oppgjørsform er motregning. Se for øvrig rundskriv 08/12 fra SLF.

13 Avkorting ved feilopplysninger

I forskriften § 13 heter det:

Dersom foretaket uaktsomt eller forsettlig har gitt feil opplysninger i søknaden som har eller ville dannet grunnlag for en urettmessig utbetaling av tilskuddet, kan hele eller deler av produksjonstilskuddet som tilfaller foretaket avkortes.

I tilfeller hvor det oppdages at søker har gitt feil opplysninger i søknaden som har eller ville dannet grunnlag for en urettmessig utbetaling, skal avkorting etter § 13 vurderes.

Risikoen for avkorting skal skjerpe søkerens aktsomhet ved utfylling og innlevering av søknad. I denne sammenheng bør derfor avkorting etter § 13 benyttes i tilfeller hvor søker kan *bebreides* for feilopplysningene. Er det sannsynliggjort at søker var i *aktsom god tro* om de innleverte opplysninger, vil det ikke være aktuelt med en avkorting etter § 13, da dette ikke vil ha samme effekt.

Avkorting innebærer at man foretar en *reduksjon* i tilskuddet foretaket i utgangspunktet hadde rett på. En retting av søknaden i samsvar med de faktiske forhold hos foretaket er ikke en avkorting. En eventuell avkorting må komme i tillegg til oppretting av søknaden/utbetalingen.

Det må foretas en konkret skjønnsmessig helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle, og avkortningens størrelse bør knyttes til skyldgraden. Maksimal reaksjon vil være å avkorte hele tilskuddet.

Dersom kommunen finner at feilopplysningene er gitt uaktsomt eller forsettlig, *kan* hele eller deler av tilskuddet som tilfaller foretaket avkortes. En søker av tilskudd opptrer «uaktsomt» når han *ikke handler som en kyndig og omtensom person i samme situasjon ville ha gjort*. Det vil si at søkeren burde ha forstått at opplysningene han ga kunne føre til at han fikk en urettmessig utbetaling. Kravene til aktsomhet hos søkere av tilskudd vil for øvrig være strenge fordi de er selvstendig næringsdrivende. Som profesjonelle utøvere av sin næring må det forventes at de kjenner regelverket for produksjonstilskudd. I utgangspunktet legges derfor til grunn at en søker av tilskudd ikke vil være i god tro med hensyn til feilopplysninger. «Grov uaktsomhet» foreligger når søker er sterkt å bebreide for overtredelsen. «Forsett» foreligger når søkeren med *hensikt* oppgav feil opplysninger. Han var klar over at opplysningene han ga kunne føre til at han fikk en urettmessig utbetaling.

Feilopplysninger vil foreligge der søker har oppgitt større arealer eller flere dyr enn det han disponerer. Tilsvarende vil gjelde andre opplysninger som har betydning for tilskuddsutmålingen, for eksempel der søker har oppgitt at foretaket har miljøplan men der denne allikevel ikke foreligger.

I rundskriv 13/1-2 har SLF gitt retningslinjer for hvilken norm som skal legges til grunn for avkortninger knyttet til feilopplysninger. Der en feilopplysning er gitt **simpel uaktsomt**, kan det legges til grunn en standardisert avkortningsnorm. I det faktisk berettigede tilskudd trekkes det fra et beløp tilsvarende den merutbetaling feilopplysningen i søknaden ville medført.

Der en feilopplysning er gitt **grovt uaktsomt** eller **forsettelig** ligger avkortningsnormen fra 60 - 100%. Det er **graden av utvist skyld** hos søker som er vurderingstemaet for avkortning.

Det må imidlertid alltid vurderes hva som er **rimelig og forholdsmessig** i hvert tilfelle. Avkortningsbeløp kan settes både høyere og lavere enn hva som følger over, ut fra forhold ved den enkelte sak. Retningslinjene er ment til hjelp for det skjønnet kommunen skal utvise, og er ikke en maksimumsregel.

Også en avkortning som følge av feilopplysninger må forhåndsvarsles, se rundskriv 13/1-2 kapittel 8.3.

Feilopplysninger som vil kunne medføre en urettmessig utbetaling av tilskudd kan være *straffbart*, og forholdet må vurderes anmeldt. Se nærmere omtale av dette i rundskriv 13/1-2 kapittel 9.5.

14 Beregning og innkreving av avkortingsbeløp

I forskriften § 14 første ledd heter det:

Differansen mellom utbetalt beløp og redusert tilskudd som følge av vedtak om avkortning etter § 12 og § 13, kan kreves tilbakebetalt fra mottakeren eller motregnes i senere tilskuddsutbetalinger. Tilsvarende gjelder der foretaket som følge av manglende oppfyllelse av vilkår i denne forskriften eller av andre grunner har mottatt en utbetaling som ikke er berettiget.

§ 14 første ledd regulerer tilbakebetaling der utbetaling har skjedd i strid med vilkårene. Hovedregelen vil være at tilbakebetaling skal kreves dersom feilutbetaling har skjedd, men regelen er en «kan» bestemmelse hvor det må vurderes *om* krav tilbakebetaling skal fremmes og *hvor mye* som skal kreves tilbake. I enkelte tilfeller kan det være rimelig at slikt krav ikke fremmes. Dette gjelder tilfeller hvor søker har vært i *aktsom god tro* om feilutbetalingen. Dersom søker forstod eller burde ha forstått at utbetalingen ikke var korrekt, legges det til grunn at korreksjonshensynet (dvs. at offentlige midler skal betales ut på korrekt grunnlag) tilsier at tilbakebetalingskrav fremmes. Se for øvrig nærmere omtale av rutinene for tilbakekreving av tilskudd i rundskriv 08/12.

For at tilbakebetaling skal kunne kreves, må vedtaket som innvilget tilskuddet omgjøres etter forvaltningsloven § 35. I de tilfellene der forhold i strid med §§ 12 og 13 oppdages i løpet av behandlingen av søknaden, og altså før utbetaling har skjedd, fattes vedtak om avkortning som del av den ordinære søknadsbehandling og § 14 vil da ikke komme til anvendelse.

I saker om tilbakebetaling må det sendes forhåndsvarsel til søkeren om at kommunen har oppdaget at det er blitt utbetalt for mye tilskudd, at saken vurderes, og at utfallet av vurderingen kan bli at det kommer et krav om tilbakebetaling av tilskuddet, jf. forvaltningsloven § 16. Hvis det for eksempel er utbetalt tilskudd til dyr på utmarksbeite og det seinere oppdages at søker ikke hadde rett til slikt tilskudd, må søker varsles om dette, og gis en frist til å uttale seg i saken. Se nærmere om forhåndsvarsel i rundskriv 13/1-2 kapittel 8.3.

I saker angående motregning er det den som krever motregning som har ansvar for at søker får varsel om kravet.

I forskriften § 14 andre ledd heter det:

Der mottakeren ikke var i aktsom god tro om utbetalingen, kan renter kreves fra det tidspunkt tilbakebetalingskravet er kommet fram til foretaket. Ved grov uaktsomhet eller forsett kan renter kreves fra tidspunktet for utbetalingen av det urettmessige tilskuddet. For renter gjelder ellers lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Bakgrunnen for denne regelen er at man ønsker å gjøre det lite attraktivt å ta sjansen på å beholde et uberettiget beløp inntil det eventuelt blir krevd tilbake. Regelen søker også å forhindre at feilutbetalinger skjer, fordi risikoen for å bli ilagt renter skal skjerpe søkerens aktsomhet ved utfylling og innlevering av søknad om tilskudd.

En søker vil være i «aktsom god tro» dersom han *ikke kan bebreides* for at utbetaling skjedde. Det vil ikke være rimelig å ilegge renter i slike tilfeller, fordi feilutbetaling har skjedd uavhengig av søkers opptreden. Dersom han derimot kan bebreides, og altså ikke var i aktsom god tro, kan renter kreves fra tilbakebetalingskravet kom fram til foretaket. Det legges for øvrig til grunn et strengt aktsomhetskrav for selvstendig næringsdrivende, slik at et foretak svært sjelden vil være i aktsom god tro om en feilutbetaling.

«Grov uaktsomhet» foreligger dersom foretaket har opptrådt *særdeles klanderverdig og sterkt kan bebreides* for at feilutbetaling skjedde. «Forsett» foreligger der foretaket har forårsaket den feilaktige utbetalingen med *hensikt*. Det prøvde bevisst å skaffe seg en urettmessig utbetaling. Dersom foretaket har utvist slik skyld, kan renter kreves helt fra utbetaling skjedde.

I forskriften § 14 tredje ledd heter det:

Krav fra offentlig myndighet som utspringer av foretakets jordbruksvirksomhet kan motregnes i senere produksjonstilskuddsutbetalinger til foretaket.

Dersom søker av produksjonstilskudd for eksempel er ilagt tvangsmulkt for brudd på annet regelverk, kan denne inndrives gjennom motregning i produksjonstilskudd. Motregning iverksettes ved at forvalter av særregelverket henvender seg til kommunen og begjærer motregning. En del av tilskuddet går da ikke til utbetaling til foretaket, men overføres til forvalter av særregelverket til dekning av dennes krav mot foretaket. Dersom kravet er større enn produksjonstilskuddet, blir gjenstående krav slettet fordi det ikke er anledning til å begjære motregning i framtidige tilskudd. Kreditor må begjære ny motregning i neste søknadsomgang, og denne kan ikke fremmes før søknadsfristen har gått ut for den aktuelle søknadsomgangen og søknad om produksjonstilskudd er mottatt i forvaltningen.

Tilskuddsforvalter må for øvrig kontrollere at tilknytning mellom de to kravene er nær nok, altså om statens krav på foretaket «utspringer fra foretakets jordbruksvirksomhet», jf. § 14 tredje ledd. Eksempler på administrative reaksjoner, for eksempel tvangsmulkt, i annet regelverk som regulerer jordbruksvirksomhet er dyrevelferdsloven (lov 19. juni 2009 nr. 97) § 35, omsetningsloven (lov 10. juli 1936 nr. 6) § 9, forurensningsloven (lov 13. mars 1981 nr.6) §§ 53 og 73, jordlova §§ 9-12 og 20, og husdyrkonsesjonsloven § 7.

B Kommentarer til reglene om avløsertilskudd ferie og fritid

Forskrift om tilskot til avløsning har flere regler som er identiske, eller tilnærmet identiske med reglene i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket. Dette gjelder de innledende bestemmelsene om formål, definisjon av tilskuddet, grunnvilkår og begrensninger i retten til tilskudd (§§ 1-4a), samt de avsluttende bestemmelsene om administrasjon av ordningen (§§ 12-15). Disse bestemmelsene har også enkelte særvilkår knyttet til tildeling av avløsertilskuddet.

For avløsertilskudd ferie og fritid er det gitt særregler i forskriften § 5.

15 Formål, tilskudd til avløsning, grunnvilkår

Forskriften §§ 1-3 er i hovedsak utformet som §§ 1-3 i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket. Det vises til kommentarene til disse bestemmelsene ovenfor i kapittel 1-3.

I forskrift om tilskot til avløsning er det i § 3 andre ledd stilles det i tillegg krav til avløseren:

Tilskot etter denne forskrifta kan berre gjevast der avløysaren er minst 16 år, og ikkje har næringsinntekt frå føretaket eller er ektemake eller sambuar til ein som har næringsinntekt frå føretaket.

Avløseren må ha fylt 16 år når avløsningen skjer. Avløseren kan videre ikke ha næringsinntekt fra det foretaket han er avløser for, eller være ektefelle/samboer til en som har næringsinntekt fra dette foretaket. Vær oppmerksom på at i Jordbruksavtale 2013-2014 er det enighet om å senke minimumsalderen fra 16 til 15 år fra 1. januar 2014, se Jordbruksavtale kapittel 9.2.

16 Begrensninger i retten til tilskudd

I likhet med forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket er det i forskrift om tilskot til avløsning § 4 satt begrensninger i retten til å motta avløsertilskudd. I forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket er begrensningene for felles eierinteresser og felles økonomiske interesser (driftsfellesskap) satt av hensyn til differensiering i tilskuddsatsene, samt toppavgrensning i tilskudd til husdyr. Også for avløsertilskudd ferie og fritid er det noe strukturdifferensiering, samt avgrensning i maksimalt tilskudd. I tillegg er disse begrensningene i forskrift om tilskot til avløsning satt av hensyn til samordningen av regelverket.

I forskriften § 4 heter det:

Tilskot etter denne forskrifta kan ikkje gjevast føretak som

- a) har sams eigarinteresser og som søker tilskot til same produksjon,*
- b) samarbeider i ein slik grad at dei må reknast for å ha sams økonomiske interesser i produksjonen (driftsfellesskap) og som søker tilskot til same produksjon,*
eller
- c) heilt eller delvis vert eigd av aksjeselskap eller samvirkeføretak.*

Sams eigarinteresser vil ligge føre der føretaket som søker om tilskot etter denne forskrifta heilt eller delvis vert eigd av nokon som har eigarinteresser i andre føretak som søker om tilskot til same produksjon. Det same vil gjelde der føretaket heilt eller delvis vert eigd av andre føretak som sjølve søker om tilskot til same produksjon.

Sams økonomiske interesser i produksjonen (driftsfellesskap) vil liggje føre der føretak samarbeider om produksjonen i ein slik grad at det vert oppnådd stordriftsfordelar. Om det ligg føre sams økonomiske interesser i produksjonen vil kome an på graden av sams økonomi, maskinpark, driftsopplegg eller arbeidsinnsats mv.

Med tilskot til same produksjon meinest tilskot til husdyr, slik dette er definert i eller i medhald av jordbruksoppgjeret.

Eit føretak reknast for å vere ramma av avgrensingane i fyrste ledd dersom føretaket etter påbod frå kommunen, fylkesmannen eller Statens landbruksforvaltning ikkje kan godtgjere at det ikkje ligg føre slike tilhøve.

Tilskot etter denne forskrifta kan ikkje gjevast til skular og andre offentlege og private institusjonar.

For vurdering av felles eierinteresser og felles økonomiske interesser (driftsfellesskap), se kommentarene ovenfor i kapittel 4.1-4.2.

I forskriften § 4 sjette ledd er det i tillegg gitt bestemmelse om at avløsertilskudd ikke kan gis til skoler og andre offentlige og private institusjoner. Begrunnelsen for dette er at skoler og institusjoner ikke anses å ha samme behov for å leie avløser som det ordinære jordbruksforetaket.

17 Unntak fra begrensningene i § 4

Fra begrensningene som følge av eierforhold er det i forskriften gitt visse unntak. Disse følger av § 4a, der det heter:

Avgrensingane for eigartilhøve i § 4 fyrste ledd er ikkje til hinder for at eit føretak kan gjevast tilskot ved ferie og fritid i tilfelle der aksjeselskap eller samvirkeføretak er eigar av landbrukseigedom. Desse avgrensingane er heller ikkje til hinder for at føretak som har eigarinteresser i slike selskap kan gjevast tilskot.

Føretak som blir eigd heilt eller delvis av deltakar i samdrift som nemnt i forskrift 23. desember 2011 nr. 1502 om kvoteordningen for melk § 5, kan gjevast tilskot til avløyning for andre dyreslag enn dei som samdrifta disponerer, dersom det ikkje ligg føre sams økonomiske interesser (driftsfellesskap) i husdyrproduksjonane.

Bestemmelsen er formulert likt som § 4a i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket, med unntak av regler som spesielt retter seg mot produksjonstilskuddet (AK-tilskuddet). Se kommentarene ovenfor i kapittel 4.3.

18 Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

I forskriften § 5 heter det:

Tilskot til avløyning ved ferie og fritid kan gjevast føretak med husdyrhald. Tilskotet vert fastsett ut frå totalt tal husdyr som blir disponert av føretaket på det tidspunkt eller i den perioden som er fastsett i eller i medhald av jordbruksoppgjeret.

For enkeltpersonføretak gjevast slikt tilskot til dekking av dokumenterte lønsutgifter til avløysar, utgifter til landbruksvikar, eller utgifter til kjøp av avløysartenester frå eit avløysarlag eller ein avløysarring.

Ved overdraging av verksemd i løpet av året, blir tilskotet fordelt mellom føretaka etter den månaden overdraginga skjer. Føretaket må melde frå om endringa til kommunen. Maksimalt tilskot vert gjort gjeldande som grunnlag for tilskot frå og med månaden etter overdraginga av verksemda.

Føretak som går inn i samdrift i mjølkeproduksjon i løpet av året, får behalde tilskotet som vart fastsett pr. 1. januar ut året. Føretak som går ut av slik samdrift i løpet av året får fastsett nytt avløysartilskot etter søknad pr. 1. januar året etter.

18.1 Generelt

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid kan gis til foretak med husdyrhold. Det gjelder både enkeltpersonforetak og andre foretak enn enkeltpersonforetak, for eksempel ansvarlig selskap (ANS/DA) og aksjeselskap (AS). Se for øvrig ovenfor kapittel 3.2.

18.2 Dokumentasjon av lønnsutgifter

Enkeltpersonforetak kan gis tilskudd til å få dekket dokumenterte lønnsutgifter. Dokumenterte lønnsutgifter forutsetter at avløsningen er organisert som et arbeidsgiver-/arbeidstakerforhold. Med dokumenterte lønnsutgifter menes utgifter til lønn, feriepenger, arbeidsgiveravgift og avgiftspliktig kjøregodtgjørelse til avløser (kode 111-A og kode 153 A i [Skatteetatens kodeoversikt](#)).

Skattedirektoratets frist for innlevering av lønns- og trekkoppgave er 20. januar (på papir) og 31. januar (via Altinn). De samme fristene gjelder for å få refundert tilskudd til avløsning.

Det er ikke anledning til å få dekket lønn som er innberettet på kode 961-A (nettolønnsordning).

Avløsertilskuddet kan også brukes til å dekke utgifter til kjøp av avløsertjenester fra et avløserlag eller en avløsering.

Avløsertilskuddet kan ikke gis for å dekke utgifter som et foretak har hatt ved kjøp av avløsertjenester fra andre foretak enn avløserlag/avløsering.

Andre foretak enn enkeltpersonforetak kan få avløsertilskuddet som et direkte tilskudd. De trenger derfor ikke å dokumentere at de har hatt utgifter.

18.3 Spesielt om foretak med ammekyr

Et foretak med melkekyr og ammekyr som har melkekvote, kan få avløsertilskudd for melkekyrne (sats for melkekyr) og avløsertilskudd for ammekyr (sats for ammekyr). Dersom foretaket har melkekyr/ammekyr og ikke har melkekvote, kan det få avløsertilskudd etter sats for ammekyr. Foretak der innehaver er medlem i samdrift kan få avløsertilskudd for ammekyr og avkom av slike dyr i spesialisert kjøttfeproduksjon. Kjøttfeproduksjonen må drives separat utenom samdrifta. Det gis tilskudd for ammeku for kyr av minst 50 pst av kjøttferaser spesifisert av SLF.

18.4 Overdragelse av virksomhet

Ved overdragelser av virksomhet i løpet av året kan gammelt og nytt foretak få delt avløsertilskuddet mellom seg i forhold til det antall måneder foretakene var aktive.

Samdrifter som blir oppløst eller etablert i løpet av 2013 (dvs. etter 1. januar) får ikke fastsatt nytt avløsertilskudd for 2013. Foretak som går inn i samdrift etter 1. januar får fastsatt nytt avløsertilskudd for samdriften året etter. Foretaket som går inn i samdrift beholder avløsertilskuddet som ble fastsatt på grunnlag av søknaden pr 1. januar, ut året.

Enkeltpersonforetak som går ut av samdrift etter 1. januar får fastsatt nytt avløsertilskudd året etter. Det vil si at det blir ikke fastsatt nytt avløsertilskudd det året de går ut av samdriften.

Samdrifter som ble avvirket i løpet av 2013 må sende inn søknad om avløsertilskudd 20. januar 2014 for å få utbetalt avløsertilskuddet for 2013.

Foretak som starter med husdyrproduksjon i løpet av 2013 (etter 1. januar) har ikke rett på avløsertilskudd for 2013. Det vil si avløsertilskuddet som blir utbetalt i 2014. Slike foretak får først rettigheter i avløserordningen for 2014 med utbetaling av tilskudd i juni 2015.

Foretak som avslutter husdyrproduksjonen i løpet av 2013, beholder hele avløsertilskuddet som er fastsatt for 2013.

19 Søknad og utbetaling

I forskriften § 12 heter det:

Søknad skal sendast på søknadsskjema fastsett av Statens landbruksforvaltning. Søknadsfristen for tilskot til avløysing ved ferie og fritid er 20. januar. Søknadsfristen for tilskot til avløysing ved sjukdom mv. er 3 månader etter siste dag som gjev rett til tilskot.

Føretak som søker om tilskot må oppgje organisasjonsnummer.

Tilskotet kan ikkje overdragast til eige eller pant.

Tilskotet vert utbetalt til søkjaren, avløysarlag eller til avløysarring.

Bestemmelsen er i hovedsak lik § 9 i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket. Se kommentarer ovenfor i kapittel 9.

19.1 Søknadsfrist

Søknadsfristen er 20. januar året etter at avløsing har skjedd. Også for avløsertilskudd ferie og fritid er det i jordbruksavtalen gitt bestemmelser om reduksjon i tilskuddet ved oversittelse av søknadsfristen. Søknader som leveres senere enn en måned etter søknadsfristen skal avvises, jf. kapittel 7.1.1 i Jordbruksavtale 2013-2014.

19.2 Utbetaling

Avløsertilskuddet kan utbetales til foretaket som satte fram søknaden, til avløserlaget eller til avløserringen. Nærmere definisjoner av avløserlag og avløserring er gitt i Jordbruksavtale 2013-2014 kapittel 9.1:

- *Avløserlag*: En organisasjon som har som formål å organisere og administrere avløsning innenfor et område der det ligger til rette for slikt samarbeid, og som er åpent for medlemskap for alle foretak i området som har rett på avløsertilskudd. Avløserlaget må være organisert med eget styre og vedtekter. Avløserlaget må være godkjent av fylkesmannen.
- *Avløserring*: To eller flere foretak som har gått sammen om å ansette felles avløser. Ringen må ha styre og vedtekter. Vedtektene må være godkjente av kommunen. Fellesbeite for melkeproduksjon som er organisert på samme måte, kan regnes som avløserring i beitesesongen.

20 Administrasjon, dispensasjon og klage

Forskrift om tilskott til avløysing § 13 om administrasjon, dispensasjon og klage er i hovedsak identisk med § 10 i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket. Det vises til kommentarene til denne ovenfor, se kapittel 10.

Etter tredje ledd kan Statens landbruksforvaltning også sette krav til dokumentasjon og rapportering for avløsertilskudd. Se ovenfor kapittel 18.2 om dokumentasjon av lønnsutgifter.

21 Opplysningsplikt og kontroll

Forskrift om tilskott til avløyning § 14 om opplysningsplikt og kontroll er i hovedsak identisk med § 11 i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket. Det vises til kommentarene til denne ovenfor, se kapittel 11.

22 Retting og avkorting av tilskuddet mv.

I forskriften § 15 heter det:

Feil i utbetalt tilskot kan rettast, anten ved etterbetaling eller ved krav om attendebetaling frå den som mottek tilskot. Feil utbetalt tilskot kan også motreknast i seinare utbetalingar av tilskot.

Dersom søknaden om tilskot er sendt inn for seint eller inneheld urette opplysningar, kan kommunen gjere ei avkorting i tilskotsbeløpet, eller avslå utbetaling.

Dersom føretaket driv eller har drive si verksemd i strid med reglane for jordbruksverksemd, kan heile eller delar av tilskotet som tilfell føretaket avkortast.

Det kan krevjast forseinkingsrente i medhald av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. for det beløp som krevjast betalt attende.

Bestemmelsen tilsvare §§ 12-14 i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket. Første, andre og fjerde ledd tilsvare produksjonstilskuddsforskriften §§ 13 og 14. Reglene om motregning av krav fra offentlig myndighet, jf. forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket § 14 tredje ledd, gjelder ikke tilsvarende for avløsertilskudd. Dette har sin bakgrunn i at avløsertilskudd er en refusjonsordning. Tredje ledd tilsvare produksjonstilskuddsforskriften § 12.

Bestemmelsen har for øvrig en noe enklere form enn de tilsvarende bestemmelsene i produksjonstilskuddsforskriften. Det er ikke satt krav om skyldvurdering («uaktsomt», «grovt uaktsomt», «forsett»), men det må likevel vurderes rimeligheten i inngrepene da bestemmelsen gir anvisning på en «kan»-vurdering, jf. formuleringene «kan rettast» og «kan ... avkortast» mv.

I likhet med ved tilbakebetaling av feilutbetalt produksjonstilskudd kan det også ved krav om tilbakebetaling av feil utbetalt avløsertilskudd kreves renter. Merk at utgangspunktet for renteberegningen er ulikt etter de to regelverkene. For avløsertilskudd kan rentene beregnes fra forfallsdag av kravet, jf. forsinkelsesrenteloven § 2. Se også kapittel 14.

Med hilsen
for Statens landbruksforvaltning

Håvard Gulliksen
seksjonssjef

Hans Edvin Flugund
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og trenger derfor ingen signatur